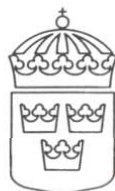

Riksdagens protokoll

1991/92:118

Fredagen den 22 maj

Kl. 9.00–11.07

Protokoll
1991/92:118

1 § Svar på interpellation 1991/92:187 om barns och ungdomars villkor

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Ewa Hedkvist Petersen har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att stärka den generella välfärden så att alla barn får goda uppväxtvillkor och så att inte barn och ungdomar blir de stora förlorarna i besparingstider, om jag är beredd att stärka barnperspektivet i samhället genom att inrätta en barnombudsman samt om jag är beredd att vidta åtgärder för att ta till vara barns och ungdomars egna åsikter om sina villkor i samhället.

Sverige var ett av de första länderna som ratificerade FN:s barnkonvention. I propositionen (prop. 1989/90:107) till riksdagen om godkännande av konventionen gjordes en noggrann genomgång av hur konventionens artiklar motsvarade svenska förhållanden. Tillträdet till konventionen föranledde inte några ändringar i svensk lagstiftning, men vissa brister i den praktiska tillämpningen av lagar och förordningar konstaterades.

En särskild arbetsgrupp har tillsatts för att följa tillämpningen och genomförandet i Sverige av konventionen. Regeringen skall senast den 1 september 1992 rapportera till FN om hur Sverige efterlever konventionen.

I anslutning till öppnandet av FN:s generalförsamlings höstsession 1990 hölls ett toppmöte om barnens villkor. Barntoppmötet antog en deklaration och en handlingsplan för barns överlevnad, skydd och utveckling. Som en följd av detta har det i regeringskansliet utarbetats en nationell handlingsplan som under våren 1992 överlämnats till FN:s barnfond.

Jag vill härutöver redogöra för en del av de åtgärder som regeringen vidtagit för att bättre anpassa svenska förhållanden till barnkonventionens regler och principer.

- Regeringen har lagt fram ett förslag (prop. 1991/92:138) om att barn inte får tas i förvar i utlänningsärenden annat än som en sista utväg och då endast under begränsad tid och tillsammans med vårdnadshavare.

- Flyktningbarns rätt till sjukvård har uppmärksamats. Barnhälsovården för flyktningbarn skall motsvara ordinarie barnhälsovård för barn i Sverige. Regeringen kommer att aktualisera frågan om att utreda de närmare förutsättningarna för en eventuell utvidgning av asylsökande barns rätt till hälso- och sjukvård.

- Bestämmelserna om bl.a. våldtäkt och sexuellt utnyttjande av barn och ungdomar skärps fr.o.m. den 1 juli 1992.

- I samband med ratifikationen av ILO-konventionen (nr 138) om min-
derålder för tillträde till arbete skedde vissa lagändringar till skydd för min-
deråriga i arbete.

- Ungdomsministern har här i kammaren redogjort för den utredning hon
tänker föreslå för att belysa ungdomars och särskilt utsatta ungdomars spe-
ciella situation när det gäller boende och arbete.

- En kommitté har tillsatts för att utvärdera nuvarande regelsystem för
unga lagöverträdare samt lämna förslag till i vilka former och på vilket sätt
det allmänna i framtiden bör ingripa när ungdomar som har fyllt 15 år begår
brott. Den skall därvid enligt utredningsdirektiven beakta barnkonventio-
nens bestämmelser och principer.

- Regeringen har nyligen tillsatt en kommitté för att utvärdera 1974 års
kriminalvårdsreform. Enligt direktiven bör kommittén mot bakgrund av
Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen göra en bedömning av hur man
inom kriminalvården på lämpligaste sätt bör ta om hand de ungdomar under
18 år som trots allt dömts till fängelse. Kommittén bör också uppmärksamma
förhållandena för de små barn som vistas på kriminalvårdsanstalt tillsam-
mans med intagen förälder.

- Regeringen har under våren 1992 tillsatt en expertgrupp och kommitté
för att svara för ett svenskt deltagande i WHO-/Unicef-aktionen Baby
Friendly Hospitals (aktionen för "barnvänliga sjukhus").

- Regeringen har vidare gett socialstyrelsen i uppdrag att utforma och ge-
nomföra ett åtgärdsprogram för att utveckla individ- och familjeomsorgens
förhållningssätt till utsatta barn och deras familjer. Satsningen tar sikte på
att höja kompetensen och öka medvetenheten hos socialarbetare och andra
som arbetar med utsatta barn. Förmågan att se, förstå, beskriva och möta
utsatta barns behov skall utvecklas. Särskilda medel har avsatts för detta ut-
vecklingsarbete som syftar till att sätta barns bästa i främsta rummet.

- Barnens behov skall också uppmärksammas av den alkoholpolitiska
kommissionen. Kommissionen har i uppdrag att kartlägga och analysera
missbrukets konsekvenser för missbrukarnas familjer. Kommissionen skall
också bedöma vilka insatser som behöver göras för att möta särskilt barnens
behov av stöd.

- Regeringen har nu under våren förelagt riksdagen förslag om förbät-
tringar av det ekonomiska stödet till föräldrar med handikappade barn
fr.o.m. den 1 juli 1992. Förslagen innebär dels väsentliga förbättringar av
reglerna för vårdbidrag för handikappade barn, dels förändrade villkor inom
det särskilda pensionstillägget med syfte att fler föräldrar skall kunna få
detta stöd i framtiden. Riksdagen har nyligen beslutat att godkänna de före-
slagna förbättringarna.

- Vidare avser regeringen att under hösten avlämna en proposition på
grundval av förslagen i handikapputredningens huvudbetänkande Handi-
kapp-Välfärd-Rättvisa (SOU 1992:46). Inriktningen för den kommande
propositionen är att skapa förutsättningar för ett avsevärt förbättrat sam-
hällsstöd för personer med omfattande funktionshinder och då bl.a. när det
gäller funktionshindrade barn och ungdomar. Handikapputredningen har i

sitt betänkande bl.a. föreslagit att svårt funktionshindrade barn, ungdomar och vuxna skall tillförsäkras service och stöd genom en särskild rättighetslag.

- En åtgärd som berör alla barn är den utvidgade lagreglering av barnomsorgsområdet som regeringen har aviserat i kompletteringspropositionen. Självfallet är familjen grunden för att ge barn och ungdomar goda uppväxtvillkor. Enligt min mening är dessutom tillgången till barnomsorg av god kvalitet av största betydelse. Även från jämställdhetssynpunkt är det väsentligt att tillgången till barnomsorg inte försämras.

- Frågan om inrättandet av en barnombudsman bereds för närvarande inom socialdepartementet. I remissyttranden över utredningsförslaget om en ombudsman för barn och ungdom (SOU 1991:70) har tanken framförts att låta ombudsmannen få till uppgift att bevaka efterlevnaden av barnkonventionen i Sverige. Jag är själv tilltalad av denna tanke och ser det som ett av huvudalternativen. Min avsikt är att återkomma till riksdagen med en proposition till hösten.

Avslutningsvis vill jag säga att frågan om att ta till vara barns och ungdomars egna åsikter berörs av flera av de åtgärder som jag här har redovisat. I grunden handlar det om att utveckla ett barn- och ungdomsperspektiv generellt i samhället, som bygger på respekt för barnet som individ och samhällsmedlem, dess behov och rättigheter. Att bättre utveckla detta perspektiv ser jag därför som en viktig utgångspunkt för regeringens barn- och ungdomspolitik.

Anf. 2 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Jag tackar socialministern för interpellationssvaret. Det är självfallet intressant att ta del av den uppräknings som socialministern gör av de åtgärder som är på gång i regeringskansliet och också vilka beslut som riksdagen har fattat. Däremot kan jag inte se att socialministern har svarat på alla mina frågor. Han kommenterar nämligen inte alls hur han vill försvara den generella välfärdspolitiken, så att alla barn även i framtiden får goda uppväxtvillkor och säger inte heller vad han vill göra för att inte barn och ungdomar skall bli de stora förlorarna nu i besparingstider.

Herr talman! Jag hörde nyligen regissören Suzanne Osten i ett radioprogram. Hon prisade att vi i vårt land hitintills tillsammans har tagit ansvar för alla barn, inte bara våra egna, att vi som vuxna bryr oss om inte bara våra egna barn utan också grannens. Nu såg hon andra tendenser. Hon var upprörd över att barnen får sitta emellan vid nedskärningarna. Mest av allt var hon besviken över att det gemensamma ansvaret för alla våra barn urholkas. Hon var rädd för att just det ansvar vi tar för alla barn i vårt land skall försvinna. Det är faktiskt också jag.

Jag hävdar att vi i vårt lilla, rika land inte får abdikera från ansvaret för att alla barn skall ha goda uppväxtvillkor. Vi är mycket privilegierade i Sverige. Vi är rika. Vi lever i en ovanligt homogen kultur och med ganska likartade förhållanden. I denna ovanligt privilegierade situation måste vi ha den politiska kraften att se till att alla barn får del av välfärden och att ingen hamnar vid sidan om. Vi får inte sidsteppa några barn. Inte heller får vi slappna av och låta bli att se de klasskillnader som råder bland barn, hur barn längre ned på klasstrappan har en sämre situation än andra.

Detta är också centrala politiska frågor som människor bryr sig om. Det sprider sig nu en oro i kommun efter kommun för att barnen skall bli de stora förlorarna i nedskärningstider. Vi ser hur specialundervisning, fritidsgårdar och barnkultur försvinner. Därför tycker jag att socialministerns tystnad i dag på denna punkt är anmärkningsvärd. Jag undrar om socialministern inte hör eller ser vad som händer och varför han inte nu tar chansen att säga vad han tycker.

Nu kan tystnaden bero på att socialministern i regeringen är med och skapar problemen och resursbristen. Regeringen låter arbetslösheten skena i väg. Ovanpå det drar man in pengar från kommunerna för att betala skattesänkningar för de välbärgade. Detta får nedskärningar som följd. Samtidigt har jag förståelse för den knipa socialministern sitter i. Det förhandlas i regeringen, och det blir som det blir med en moderat ledning. Det måste i denna svåra situation vara socialministerns uppgift att värna sitt område, att värna barnens och ungdomarnas rättigheter i en kärv ekonomi, att se till att det inte blir de unga som får bära de stora bördorna.

Loppet är inte kört än. Vi måste få socialministerns svar i nästa replik. Vad tycker socialministern om att barn och ungdomar nu blir de stora förlorarna vid de besparingar som sker, och vad tänker han göra?

Herr talman! Det är inte alltid lätt att hävda barnens intressen i dag. Många vuxna och organisationer gör ett beundransvärt jobb. Men det behövs ytterligare insatser. Det är mot denna bakgrund som förslaget om en barnombudsman skall ses. Jag välkomnar nu socialministerns besked att en proposition om en barnombudsman kommer till hösten. Då borde vi ha en barnombudsman utsedd nästa vår. Socialministern lättar också litet på förlåten. Han är tilltalad av tanken att ombudsmannens uppgift skall bli att bevaka efterlevnaden av FN:s barnkonvention i Sverige. Detta har också föreslagits i utredningen. FN:s barnkonvention skall vara ett grundläggande dokument som en barnombudsman i Sverige bör arbeta utifrån.

Konventionen måste genomsyra alla beslut och allt arbete med barn i Sverige. Konventionen kommer t.ex. med all säkerhet att vara ett viktigt instrument för att hejda de värsta avarterna av nedskärningsförslag vi i dag ser, och som slår mot barn.

Herr talman! Jag vill föreslå att regeringen inte enbart skapar ytterligare en beredande myndighet. Det har vi många bra exempel på i dag. Barnombudsmannen behövs nämligen för ytterligare uppgifter. Vi behöver en barnombudsman som också ges ett uppdrag att aktivt och offensivt delta i den allmänna debatten och hävda barns intressen, både i samhällsplaneringen och på ett vidare fält i samhället, t.ex. gentemot affärsintressen. Barn lever sina liv i många olika situationer, och barnombudsmannen måste kunna arbeta utifrån det.

Ombudsmannen kan vara en barnens, ungdomarnas och vuxnas bundsförvant som med kraft och status kan hävda barnperspektivet ur alla samhällets aspekter. Han skall ha ett arbetssätt som gör att han vet hur barn har det och kan sprida kunskap och vara opinionsbildare.

Herr talman! Det måste var en barnombudsmans uppgift att synliggöra barns och ungdomars egna åsikter om hur de har det. Jag skulle gärna vilja

Anf. 3 MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Även jag tvingas i likhet med Ewa Hedkvist Petersen konstatera att socialministern inte med ett ord berör den djupa oro som finns ute i landet när det gäller barnens situation. Den uppräknade av planerade och redan vidtagna åtgärder som socialministern gör i sitt interpellationssvar rör inte de grundläggande välfärdsområden som nu är hotade och som i stor utsträckning berör barnen.

Bengt Westerberg har i anförande efter anförande uttalat sig för en generell välfärdsolitik. Jag har lyssnat till några och sett ännu fler refererade i media Problemet är att ord och handling är två skilda saker för socialministern.

Den hittills förda politiken innebär en urholkning av de välfärdsystem som skall garantera alla medborgare ett gott liv. På område efter område skall staten genomföra nedskärningar – i boendet, i utbildningen, i statsbidragen till kommunerna. Höjningen av barnbidrag och studiebidrag har regeringens skjutit upp. Och mer är att vänta. Anne Wibble tänker spara 18 miljarder till, kunde man läsa i tidningar i går.

Många av landets kommuner har stora ekonomiska problem och drar ned på sin verksamhet. Det kan röra sig om nedskärningar på mellan 5 och 30 %.

Nedskärningarna i barnomsorgen drabbar barnen i form av större barngrupper, mindre personal, höjda taxor. Öppna förskolor läggs ned, sexåringarna hänvisas till skolan, och föreståndarens roll som pedagogisk ledare ersätts av rollen som administratör och ekonom.

Nedskärningar i skolan drabbar barnen genom större klasser och färre lärare. Fasta vikarier tas bort, det blir färre halvklasser, sämre kvalitet på skolmåltiderna. Hemspråksundervisningen hotas, elevassistenter och annan kringpersonal avvecklas, och stimulansbidraget till upprustningen av den fysiska miljön i skolor upphör efter den 1 juli. Fritidsgårdar avvecklas, stödet till barn- och ungdomsidrott minskas, simundervisning läggs ned eller avgiftsläggs.

Och nedskärningarna på kulturområdet drabbar barnen genom att bibliotek eller biblioteksfilialer i barns närområden minskar öppethållandetider eller läggs ned. Det blir neddragning av bokinköp – samtidigt som vi vet att 50 % av alla boklånare är barn.

Minskade statliga och kommunala bidrag till studieförbunden medför också att kulturprogram till barn och ungdom minskar. Kommunala musikskolan minskar verksamheten och höjer avgifterna.

Nedskärningarna inom barnhälsovården drabbar barnen genom att barnhälsovården i många landsting nu omstruktureras, och barnkompetensen riskerar att tunnas ut. Tjänster inom barnhabilitering och lekotekverksamhet dras in. Och sak samma är det inom skolhälsovården.

Till detta kan läggas en allmän oro för att barn med extra behov inte får dem tillgodosedda. Nedskärningar i den generella välfärden drabbar alla, men mest dem som har störst behov av samhällets insatser. Och en sådan viktig grupp är barn med behov av särskilt stöd av olika slag.

Svar på
interpellationer

Tyvärr, socialministern, kan den här uppräknningen göras längre. Men jag vill bara med detta understryka den oro som många i dag känner för hur nedskärningar i stat, kommun och landsting slår mot barnen.

Det blir då något märkligt att läsa och lyssna till socialministerns svar, som inte alls tar upp det här utan enbart handlar om barnkonventionen. Självfallet skall Sverige leva upp till barnkonventionen. Men det är inte det barnfamiljerna i Sverige nu efterfrågar i första hand, utan bra barnomsorg, skola, bostad, och ett arbete att försörja familjen på om man drabbas av arbetslöshet. Socialministerns svar andas en stor omedvetenhet om det här som bekymrar så många människor.

Alla dessa nedskärningar sammantagna drabbar barn orättvist hårt. De är som grupp mycket beroende av att den kommunala servicen i närmiljön fungerar på ett bra och likvärdigt sätt. Barn har också mycket svårare än vuxna att formulera sina protester och utöva påtryckning på de politiker som beslutar om nedskärningarna. Barn är också mycket beroende av sina föräldrars levnadsförhållanden, och därför slår neddragningar hårdast mot de barn vilkas föräldrar har det svårast.

Inte minst i dåliga tider behövs det starka företrädare för barnen, som ser till att barns behov och berättigade krav alltid ställs i fokus och prioriteras när avgörande beslut skall fattas.

Socialminister Bengt Westerberg måste uppträda som en sådan stark företrädare. Men då måste socialministern våga ta i de grundläggande problemen, då måste ord och handling följa varandra. Hur tänker socialministern agera som stark företrädare för barnen i Sverige?

Anf. 4 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Nu har vi under tolv minuter fått höra vilket elände som Socialdemokraterna i Sverige har ställt till med och som vi nu har att hantera i den nya regeringen. Jag håller med om att det inte är något alldeles enkelt arv som vi har övertagit efter den socialdemokratiska regeringen. Vi har haft ekonomisk stagnation i flera år i Sverige. Jag håller med interpellanten och Maj-Inger Klingvall om att det är alldeles uppenbart att det skapar problem också när det gäller att hävda den generella välfärdspolitik.

Men just därför att vi är medvetna om detta driver regeringen nu en ekonomisk politik vars syfte är att få i gång den ekonomiska tillväxten igen och på det sättet skapa förutsättningar för att vi skall kunna bedriva en bra generell välfärdspolitik i Sverige framöver.

Den generella välfärdspolitik hotas också på andra sätt. Det kan uppstå svårigheter att få människor att acceptera de höga skatter som generell välfärdspolitik förutsätter, om man inte förmår leverera vad människor begär, dvs. om de inte får valuta för skattepengarna. Också därvidlag har vi högt ställda ambitioner inom regeringen – att se till att människor får mer valuta för skattepengarna, för att på det sättet skapa förståelse för de höga skatter som vi har och den generella välfärdspolitik som vi för i Sverige.

Men det är självklart att också i ett läge när det är kärt och när vi tvingas till vissa nedskärningar både i stat och i kommun, måste vi hävda de mest utsatta gruppernas och de mest utsatta barnens intressen. Och den fråga som jag hade uppfattat att Ewa Hedkvist Petersen hade ställt var vilka åtgärder

vi nu är beredda att vidta för att stärka den generella välfärden, speciellt med hänsyn till barnens situation. Jag har redovisat en mängd sådana åtgärder i mitt interpellationssvar.

Det grundläggande är naturligtvis att vi kan få en god ekonomisk utveckling. Och jag tror att ni måste medge att en del av de problem som ni nu talar om, och som man säkert kan få illustrationer till ute i våra kommuner, hänger samman med att vi har haft en ekonomisk stagnation under ett antal år – till vilken ni naturligtvis är medskyldiga, eftersom ni har tillhört den grupp här i kammaren som har varit mest ansvarig för den ekonomiska politiken under senare år. Man kan inte hävda att allt elände som man kan komma på – och som Maj-Inger Klingvall t.ex. gjorde en lång uppräknings av i sitt inlägg – skulle ha uppstått under de månader som vi har haft den nya regeringen. Det är alldeles uppenbart att det har sina rötter i den ekonomiska politik som ni själva har medverkat till.

Men jag kan försäkra er bägge två att regeringens mycket bestämda ambition är att vi skall få i gång den ekonomiska tillväxten. Alla de åtgärder vi vidtar, inkl. nedskärningar för kommunerna, har detta mycket bestämda syfte – att vi skall komma bort från det stora budgetunderskottet, få i gång den ekonomiska tillväxten och kunna hävda den generella välfärdspolitiken.

Och även i avvaktan på det krävs som sagt ett stort antal åtgärder, av vilka jag har redovisat en del. Låt mig bara än en gång lyfta fram en av de åtgärder som vi har vidtagit och fått riksdagen att acceptera nu under våren, nämligen ett ökat stöd till föräldrar till barn med handikapp. Det är ett förslag som vi under många år har lagt fram här i riksdagen därför att vi vet att just de här familjerna tillhör de mest utsatta, dem som behöver mest stöd från samhället. Men Ewa Hedkvist Petersen, Maj-Inger Klingvall och deras partivänner har aldrig stött den åtgärden förrän nu, sedan vi fått regeringsskiftet och har kunnat lägga fram förslaget som proposition i riksdagen. Det är ett exempel på den typ av åtgärder som vi vidtar för att också i kärva tider stödja de mest utsatta barnen.

Anf. 5 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Jag noterar att socialministern inte i sin replik på något sätt kommenterade frågan om en barnombudsman, och jag hoppas att socialministern återkommer till den frågan. Jag tycker att det är viktigt att vi får en dialog kring vad en barnombudsman kan göra i vårt land.

Och jag vill ännu en gång understryka att jag tycker att det är extra viktigt nu att vi får en barnombudsman. Riksdagen har många gånger uttalat att det här behovet finns. Det blev en utredning, och inför den proposition som skall läggas fram är det alltså bra om vi nu får en diskussion om vad barnombudsmannens uppgifter blir. Jag vill hänvisa till vad jag sade om detta i mitt första inlägg.

Socialministern gör naturligtvis som alla andra regeringsföreträdare i dessa tider – han talar om arvet från socialdemokratien. Och det är klart att man kan säga att inga problem skapas på ett halvår; det kan jag hålla med om. Men vad socialministern och regeringen gör nu när man lägger fram sina förslag är att man förvärrar problemen i Sverige och skapar nya. Det vi är

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

*Svar på
interpellationer*

oroliga för – och det som är anledningen till att jag har framställt en interpellation – är att det är barnen som får bära bördorna.

Jag är också orolig för att socialministern inte värnar barnen och inte ger signaler till politikerna ute i landet hur bördorna skall bäras. Det är socialministerns uppgift att ge signaler om att fördelningspolitiken skall vara sådan att barnen och ungdomarna skall hållas så skadeslösa som möjligt.

Finansministern kan ju ge signaler om att avgifter bör tas ut på boklån. Borde då inte socialministern, som ansvarig för dessa frågor i regeringen, ha en uppfattning om att barn och ungdomars välfärd inte får beskäras i dessa svåra tider? Sverige är ett rikt land, och vi måste gemensamt ta ansvar för våra barn. Vi vet att det annars är de barn som har det svårast som drabbas.

Regeringen har lagt fram andra förslag utöver dem som gäller skattepolitiken och den ekonomiska politiken som direkt drabbar barnen. Det gäller t.ex. propositionerna om barnomsorgen och fristående skolor. I dessa näringspolitiska propositioner har det inte gjorts någon analys av vilka konsekvenser förslagen får för barnen. Det borde vara regeringens uppgift att ha ett barnperspektiv i alla förslag som läggs fram.

Anf. 6 MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Först vill jag kommentera frågan om den ekonomiska politiken.

Det är självklart att Sveriges ekonomi har stagnerat. Men det är en oerhört stor skillnad på den ekonomiska politik som regeringen vill föra och den som Socialdemokraterna vill föra. Vi socialdemokrater skulle aldrig drömma om att sänka skatterna med flera miljarder för välbeställda människor och låta bördorna bäras av barnen och människor med vanliga inkomster. Vi skulle inte heller drömma om att föra en sådan åtstramningspolitik som skulle leda till en minskad inhemsk efterfrågan med många miljarder.

I en sådan här situation är det oerhört viktigt att det finns en väl uttänkt strategi från regeringens och framför allt socialministerns sida om hur den generella välfärden, något som berör alla barn, skall värnas. Socialministern räknade i sitt interpellationssvar upp en rad åtgärder som rör barnkonventionen. En av åtgärderna gäller alla barn, nämligen förslaget om en utvidgad lagreglering på barnomsorgsområdet. Observera att formuleringarna börjar bli alltmer utslätade.

Handlar det här om barnens rätt till en plats i barnomsorgen, eller är det fråga om en lagstiftning som skall ge "tillräckligt stöd för enskilda alternativ", som det står i kompletteringspropositionen? Det skulle vara bra med ett klarläggande här.

Min huvudinvändning är socialministerns ointresse och frånvaron av en strategi för att klara de generella åtgärder som alla barn är beroende av för att kunna leva ett bra liv. De punkter socialministern har räknat upp, och som riktar sig till olika grupper av barn, förutsätter att den generella välfärden finns intakt i botten. Men så kommer inte att vara fallet om alla planerade nedskärningar genomförs.

Visst kan väl ändå socialministern hålla med mig om, att när det råder brist på resurser, är det ännu viktigare att diskutera prioriteringar och strategier framåt i tiden? Men det finns inte några sådana ansatser och förslag. Jag

hörde inte heller att socialministern hade några sådana tankar i sitt första inlägg. Vad tänker socialministern göra?

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

Anf. 7 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det är klädsamt att Ewa Hedkvist Petersen medger att den ekonomiska stagnationen inte är ett problem som har uppkommit efter regeringsskiftet utan faktiskt är ett arv som den nuvarande regeringen har tagit över. Jag skall inte på något sätt hävda att ekonomisk politik är något enkelt och att det hade varit lätt att undvika de problem som nu finns. Men likväl måste den regering vi hade som satt fram till oktober i fjol ta på sig en stor del av ansvaret för att det har blivit en ekonomisk stagnation och för att vi nu tvingas till en hel del smärtsamma ekonomisk-politiska åtgärder för att få ordning på den svenska ekonomin.

Grunden skall naturligtvis vara den generella välfärdspolitiken. För att kunna hävda den generella välfärdspolitiken och få ordning på ekonomin tvingas vi till en del ingrepp i själva välfärdssystemet. Därom tror jag inte att det råder någon oenighet. Också den socialdemokratiska regeringen insåg – åtminstone mot slutet av sin ämbetsperiod – att det var nödvändigt med vissa ingrepp i t.ex. sjukförsäkringen, och även en del andra åtgärder genomfördes. Då inleddes en politik av reformering av dessa system, som vi sedan har fortsatt – fast med betydligt större kraft än vad Socialdemokraterna förmodade visa.

Maj-Inger Klingvall säger, att när det råder brist på resurser måste det ske prioriteringar. Ja, det är just vad detta handlar om. Det är därför att det råder brist på resurser som vi har prioriterat de mest utsatta grupperna och barnen. Vi har just därför inriktat våra åtgärder på t.ex. barn med handikapp. Pengarna läggs på dem. Trots att det är kärva tider kommer vi att genomföra en stor handikappreform. Men det handlar naturligtvis inte bara om barn. Det finns också andra utsatta grupper, t.ex. pensionärer med låga inkomster och en del andra grupper som vi också tycker att det är viktigt att ta hänsyn till i det kärva läge som nu råder.

Ewa Hedkvist Petersen frågade om barnombudsmannen. I mitt svar redovisade jag hur jag ser på den frågan. Jag tycker att tanken, som framför allt har framförts från Rädda barnens sida, att låta barnombudsmannen bevaka att FN:s barnkonvention efterlevs i Sverige, är ett intressant uppslag. Vi håller nu på att gå igenom de synpunkter vi har fått under remissbehandlingen, och vi skall återkomma så småningom med en proposition till riksdagen. De synpunkter som Ewa Hedkvist Petersen här framför finns naturligtvis med i bilden när vi funderar på hur barnombudsmannaämbetet skall utformas.

Det har vidare sagts att de förslag vi har lagt fram när det gäller barnomsorg och skola – jag förmodar att det framför allt har avsett förslagen att släppa fram enskilda alternativ på dessa områden – skulle missgynna barnen. Det är för mig en alldeles obegriplig ståndpunkt. De erfarenheter som finns av enskilda alternativ på dessa områden är utomordentligt positiva. Jag tror inte att det går att hävda att något barn som har gått i Waldorfskola eller Montessoriskola, på föräldrakooperativt dagis eller dagis som har drivits på annat sätt i enskild form har farit illa av det. Vi har öppnat större möjligheter för enskilda initiativ än vad som hittills har funnits. Det är fel att stänga ute

Svar på
interpellationer

en hel del av de alternativ som skulle kunna stå till buds. Det är för mig en helt främmande tanke att barn skulle fara illa av sådant. I själva verket är mångfald och större frihet något som gynnar barnen. Det är därför vi har lagt fram dessa förslag – inte för att vi vill barn illa, utan för att vi vill barn väl. Det borde Ewa Hedkvist Petersen kunna förstå.

Vidare ställde Maj-Inger Klingvall en fråga om den lagstiftning om barnomsorg som tidigare diskuterats vid åtskilliga tillfällen i kammaren. Det är tänkt att lagen skall ta hänsyn till flera saker. Dels gäller det önskemålet att det skall finnas utrymme för enskilda alternativ, dels gäller det att tillgodose de behov av barnomsorg som finns. Regeringen har i regeringsdeklarationen klart sagt att målet är full behovstäckning inom barnomsorgen. Det innebär att var och en som behöver barnomsorg utanför hemmet skall ha rätt att få det. Tanken är att lagstiftningen skall ge ett sådant stöd till föräldrarna att den rätten kan tillgodoses. Regeringen återkommer även när det gäller detta med förslag till hösten.

Det grundläggande och avgörande är att få i gång den ekonomiska utvecklingen om vi skall kunna hävda den generella välfärdspolitiken och kunna tillgodose alla de önskemål som både barn, äldre och handikappade har. Alla de åtgärder som regeringen vidtar har detta syfte. Det går alltid att diskutera vilka ekonomisk-politiska åtgärder som är de rätta i varje givet läge. Men vi vill pröva vår metod. Socialdemokraterna prövade sin, och det ledde Sverige in i ekonomisk stagnation och in i de problem som nu finns i svensk ekonomi och välfärd. Vår ambition är att lösa dessa problem. Vi bör åtminstone få litet mer än sju åtta månader på oss för att visa att våra recept för att klara den ekonomiska utvecklingen i Sverige håller. Jag är övertygad om att vi kommer att kunna visa det.

Anf. 8 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Vi är politiker, socialministern! Som politiker har vi till uppgift att lösa problem i samhället. Det råder en ekonomisk stagnation i Sverige. Tillväxten är inte vad den borde vara. Men när vi i dag skall ta itu med problemet måste vi bestämma oss för vilka som skall värnas i processen och med de åtgärder som vidtas stå skadeslösa.

Jag hävdar att det i första hand är barnen vi måste skydda. Jag kräver att socialministern utifrån sin position också värnar barnen i den ekonomiska politik som regeringen formulerar.

Socialministern säger att Socialdemokraterna har provat sin ekonomiska modell. Det har vi gjort, och den har varit framgångsrik. Vi har problem, och det har vi haft, men vi har hela tiden i vår ekonomiska politik sett till att de grupper som behöver stöd också får det. Vi har använt generella metoder därför att vi vet att dessa i längden ger varaktiga resultat. Nu ser vi att barn och ungdomar, vilka vi vill värna, riskerar att få betala priset för den ekonomiska politik som den borgerliga regeringen driver. Det kan vi inte acceptera. Det ger bestående verkningar som det blir svårt att reparera senare. Vi saknar också hos regeringen ambitionen att värna dessa grupper.

Jag skulle vilja att socialministern uttryckte en uppfattning om att det är barnen som skall värnas när det nu sker besparingar ute i kommunerna och ute i landet. Jag anser att socialministern måste göra det och kan göra det.

När det sedan gäller resonemanget om bl.a. fristående skolor kan man ha ambitioner och strategier med sina förslag, men när man sedan lägger fram förslagen och ser formuleringarna blir resultatet kanske inte alltid det som skulle önskas. Så är det när det gäller fristående skolor. Det förslag som har lagts fram innebär att kommunala skolor kan få svårigheter att bedriva sin verksamhet. Det kan vi inte heller acceptera. Om socialministern följer skoldebatten och utbildningsdebatten här i kammaren kan han få höra hur diskussionen kommer att gå i det avseendet. Jag anser alltså att man här inte har haft ett generellt barnperspektiv.

Anf. 9 MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Jag känner mig mycket tveksam när socialministern skall förklara hur socialministern ser på detta med prioriteringar. Jag känner mig tveksam till socialministerns inställning till den generella välfärdspolitiken. Socialministern sade ungefär så här: Det är de mest utsatta barnen och de mest utsatta grupperna som skall prioriteras.

Men för oss socialdemokrater är det självklart att det är barnen som skall prioriteras i den situation vi nu befinner oss i. Det är det vi menar med generell välfärdspolitik. Vi skall naturligtvis prioritera åtgärder som är bra för alla barn i vårt land. Jag skulle gärna vilja att socialministern förtydligade sin inställning till den generella välfärdspolitiken. Är det alla barn eller är det bara de mest utsatta barnen som skall prioriteras?

Sedan skulle jag något mer vilja följa upp frågan om en barnombudsman. Vi tycker att det är oerhört viktigt att vi på alla sätt försöker att bevaka barns och ungas rättigheter och trygghet. Barnombudsmannen kan tillsammans med andra ha en sådan funktion. Vi har ju i Sverige en rad frivilliga organisationer som gör ett fantastiskt arbete. Jag tänker bl.a. på Rädda barnen, på BRIS och på flera handikapporganisationer. Vi har också några myndigheter som arbetar med barn. Barnmiljörådet arbetar enbart med barn. Vi har barn- och ungdomsdelegationen och statens ungdomsråd.

Min uppfattning är att en ombudsman för barn och ungdom kan bli en viktig komplettering i samhällets insatser för att bevaka om rätt saker görs utifrån barns och ungdomars faktiska önskemål och behov och utifrån ambitionen att förbättra barns villkor. Men om en barnombudsman skall kunna få kraft bakom sitt arbete, måste det finnas myndigheter som mer reguljärt har till uppgift att bevaka barns och ungdomars villkor och som kan följa frågor under lång tid, göra uppföljningar och utvärderingar och bevaka barnaspekter inom olika sektorer. Det räcker inte med en barnombudsman om det inte finns andra myndigheter och organisationer som gör grovjobbet. Barnombudsmannen skall komplettera, inte ersätta, övrigt arbete med barn- och ungdomsfrågor.

Avslutningsvis vill jag fråga socialministern hur han ser på barnombudsmannens uppgifter i förhållande till de frivilliga organisationernas och nuvarande myndigheters arbete för barn.

Anf. 10 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig svara på den sista frågan först. Det är alldeles självklart att barnombudsmannen inte kan ta över alla uppgifter från andra myn-

digheter, och ännu mindre från frivilligorganisationer. Det är självklart att barnsynpunkter måste beaktas på många olika håll. Dessa insatser kan komplettera varandra. Det innebär inte att det inte kan finnas uppgifter, t.ex. hos barnmiljörådet, som lämpligen kan tas över av barnombudsmannen. Det tillhör de frågor vi prövar i beredningen av det här ärendet.

Ewa Hedqvist Petersen frågade vilka som skall gå skadeslösa. Hon sade att barnen måste komma i första hand. Man kan naturligtvis uttrycka det så att barnen skall komma i första hand, men det finns självfallet också andra grupper som vi måste ta hänsyn till. Vi kan inte säga att barnen skall gå helt skadeslösa medan vi offrar handikappade och äldre. Det är jag inte beredd att säga, om det var vad Ewa Hedqvist Petersen efterlyste. Jag tycker att vi hela tiden, även när vi måste strama åt ute i kommunerna, måste ta rimlig hänsyn till både barn och andra utsatta grupper, t.ex. handikappade och äldre. Vi tvingas hela tiden göra en avvägning mellan dessa grupper. Vi kan inte säga att en grupp får allt och de andra grupperna får inget. Jag tycker inte att det är en rimlig prioritering.

Maj-Inger Klingvall var tveksam till mitt sätt att resonera om prioriteringar. Det är sant att alla åtgärder vi sätter in inte riktar sig till alla barn. När vi t.ex. sätter in åtgärder för barn med handikapp är det klart att det är just barn med handikapp, dvs. en grupp på några tiotusental barn, som får glädje av de åtgärderna. Men jag tycker inte att vi av det skälet att dessa åtgärder riktar sig till vissa barn, skall säga att vi skall utesluta dem till förmån för åtgärder som når alla barn. Vi höjer också barnbidrag och gör annat som berör alla barn, men vissa åtgärder måste självfallet vara inriktade på särskilt utsatta barn. Där har vi i Folkpartiet liberalerna tyckt – och regeringen tycker nu – att det är mycket viktigt att förbättra förhållandena för barn med handikapp. Det är en fråga som vi har prioriterat högt. Socialdemokraterna har visat ett ganska ringa intresse för den frågan i regeringsställning. Glädjande nog har man stött den prioriteringen i opposition. Det tycker vi är bra.

Herr talman! Ewa Hedqvist Petersen uttryckte en oro för att barnen nu får betala priset för den ekonomiska politik som bedrivs. När det görs nedskärningar i kommunerna görs det därför att samhällsekonomin kräver det. Staten håller inte inne dessa pengar och samlar dem i några skattkistor. Staten har ju också stora underskott. Vi har alla stora underskott på alla nivåer i samhällsekonomin. Därför ställs det också stora krav på att vi effektiviserar verksamheten. Målet med det är inte att det skall bli sämre, varken för barn eller några andra grupper. Målet är att det skall bli bättre. Vi skall åstadkomma mer med mindre resurser. Därför måste ambitionen i kommunerna vara att inte försämrå för olika personer och olika grupper, utan att göra det bättre för dem. Det ställer naturligtvis stora krav på kommunerna. Man måste förbättra produktivitet och effektivitet i kommunerna under åren framöver, oavsett vilken regering vi har i Sverige. Men målet för de förändringar och de omstruktureringar som nu sker måste vara att det skall bli bättre för alla grupper och att man skall få mer valuta för skattepengarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 11 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! My Persson har frågat mig om jag är beredd att inom ramen för beslutade stimulansbidrag till äldreboende också möjliggöra konstruktioner som ger stimulanser även för vård och service av äldre i hemmet.

Jag skulle vilja inleda med en beskrivning av bakgrunden till äldrereformen och vad reformen konkret innebär. Antalet mycket gamla människor ökade under 1980-talet och hemtjänstinsatserna uttryckt både i timmar och i personal byggdes ut i stor omfattning. Det ökade antalet mycket vårdkrävande äldre, t.ex. med demenssjukdomar, möttes däremot inte av motsvarande utbyggnad av äldreboendet. Under 1980-talet har en förskjutning skett av hjälpinsatserna i hemmen så att totalt sett färre vårdtagare får hemtjänst, medan mycket vårdbehövande äldre och handikappade får allt mer hjälp. Inriktningen har varit att ge dem möjligheter att med kvalificerade vårdinsatser bo kvar i det egna hemmet. Det innebär att äldre människor som för tio år sedan i regel hänvisades till långtidssjukvården, i dag kan välja att få vård i den egna bostaden.

Denna förskjutning av tyngdpunkt från institutionsvård till vård i det egna hemmet innebar att kommuner och landsting blev allt mer beroende av varandra för att klara de ökade krav som ställdes på en trygg och väl fungerande äldreomsorgsorganisation. Redan i äldreberedningens betänkande 1987 berördes behovet av ett mer enhetligt huvudmannaskap för vissa delar av äldreomsorgen. Men det skulle dröja ända fram till våren 1991, då riksdagen beslutade om den ekonomiska regleringen av reformen, som frågan fick sin slutliga lösning och kommunerna gavs ett samlat och tydligt ansvar för äldreomsorgen.

Äldrereformen innebär i korthet att kommunerna har fått en skyldighet att inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre och bostäder med särskild service för yngre människor med funktionshinder. Kommunen skall erbjuda hälso- och sjukvård i särskilda boendeformer och i dagverksamheter och kan också, efter överenskommelse med landstingen, överta ansvaret för hemsjukvården i ordinärt boende. Vidare har kommunen fått ett betalningsansvar både för somatisk långtidssjukvård som drivs av landsting eller enskilda vårdgivare och för personer som av läkare bedöms inte längre behöva den medicinska vård som landstingens länssjukvård svarar för.

Den 1 januari 1992 överfördes 490 sjukhem med ca 31 000 platser för somatisk långtidssjukvård till kommunerna. Ansvaret för drygt 400 gruppboendeenheter med sammanlagt 3 000 boende samt 200 dagverksamheter för åldersdementa och 130 enheter för dagsjukvård överfördes också till kommunerna. Totalt bytte ca 55 000 anställda arbetsgivare. Kommunerna har fått betalningsansvar för 5 500 platser avseende somatisk långtidssjukvård och för 3 300 platser avseende somatisk korttidssjukvård och geriatrik vård.

Som My Persson säger är detta den största huvudmannaskapsreform som ägt rum under de senaste decennierna – kanske någonsin – inom svensk förvaltning. Reformens ekonomiska omfattning uppgår till ca 20 miljarder kro-

*Svar på
interpellationer*

nor, vilka överförts till kommunerna genom olika regleringsinstrument. I samband med beslutet om äldreformen beslutade regeringen också att anslå sammanlagt 5,5 miljarder kronor för att stimulera kommunernas och landstingens förändringsarbete. Det utökade statliga stödet avser stimulansbidragen till utbyggnad av gruppböende och till ombyggnad av sjukhemmen; sammanlagt 3 miljarder kronor, ett särskilt statsbidrag till kommunerna om 1,5 miljarder kronor för betalningsansvaret, 500 milj.kr. för information och utbildning och slutligen 500 milj.kr. i statsbidrag till landstingen för den särskilda vårdgarantin i syfte att nedbringa kötiderna.

My Persson anger att 38 000 äldre nu skrivs ut från landstingens äldreboende. Här måste dock råda någon missuppfattning kring dessa siffror som jag inte kan genomskåda. Det som hänt under reformens första fyra månader är att kommunerna i stor utsträckning kunnat ta ansvaret för de s.k. medicinskt färdigbehandlade genom att de nu förfogar över medicinska resurser på sjukhemmen, i dagverksamheter och i vissa fall också genom att ansvaret för hemsjukvården överförts till kommunerna. Jag har här i kammaren nyligen besvarat frågor rörande effekterna av systemet med ett kommunalt betalningsansvar, och då konstaterat att allt hittills tyder på att detta system i stort sett fungerar väl. Jag har också beskrivit den uppföljning som sker i betalningsansvarsdelegationen och de särskilda tillsynsinsatser som socialstyrelsen gjort i några enskilda fall.

Jag är väl medveten om att anhöriga utför mycket stora och betydelsefulla insatser inom äldreomsorgen och att de behöver stöd och hjälp i olika former. Avlastning av det tunga vårdansvaret genom hemtjänst, tillfällig placering på äldreboende eller sjukhem och kanske också stöd och hjälp i form av anhörigträffar hör till kommunernas ansvarsområde.

My Persson nämner den mycket omfattande uppföljning och utvärdering av äldreformen som påbörjats och som skall pågå under kommande år. Inför höstens hearing i socialutskottet hoppas jag att det kommer att finnas underlag kring bl.a. betalningsansvaret och användningen av stimulansbidragen.

Jag är inte nu beredd att ompröva inriktningen för och konstruktionen av de särskilda stimulansbidragen till bl.a. gruppböende och för att förbättra boendemiljön inom sjukhemmen. ÄDEL-reformen innebär en omfattande och angelägen organisationsförändring som enligt min mening ger goda förutsättningar för kommunerna att utveckla äldre- och handikappomsorgen efter de uppställda målen.

Anf. 12 MY PERSSON (m):

Herr talman! Jag ber först att få tacka statsrådet för svaret.

Jag har förståelse för att socialministern har en viss övilja att nu ompröva inriktningen på de stimulansåtgärder som redan är beslutade. Men vad jag däremot inte har samma förståelse för är den inriktning för stimulansbidraget för äldreboende som från början fanns.

Socialministern gav i sitt svar till mig en historik över ÄDEL-reformen. Jag vill utifrån intentionerna i min interpellation ge några synpunkter på äldreboendet.

Vi har i vårt samhälle en tendens att alltför ofta planera mer utifrån trender än utifrån kunskap och långsiktighet. Detta innebär inte bara en in-

skränkning i valfriheten för den enskilde utan också ett mycket dåligt hushållande med samhällets ekonomiska resurser.

Ålderdomshemmen är ett exempel. Det fanns en trend som sade att det inte var gott för en gammal människa att bo på ålderdomshem. Sålunda skulle den boendeformen avvecklas, och de gamla som bodde där skulle flyttas ut till ett annat boende. Så skedde också. Jag vill påstå att vi i och med detta bokstavligt talat tog livet av ett antal gamla människor. Men så hände det som alltid sker. Trenden bröts, och pendeln svängde. Plötsligt var ålderdomshemmen en god boendeform, och i dag är vi i färd med att bygga upp dem igen.

Hade kunskap och sunt förnuft fått råda – och jag vet att bådadera fanns att tillgå, men det var ingen som lyssnade – hade dessa misstag inte begåtts. Vad jag nu befarar är att vi i dag är på väg att göra samma misstag, och att trendordet i dag är gruppboende.

Givetvis är gruppboendet en mycket god boendeform om det är rätt anpassat till de äldre som skall bo där när det gäller miljö, funktion och en god omvårdnad. För den alltmer växande skaran dementa, som socialministern också talade om – man räknar i dag med att 20 % av alla över 80 år kommer att drabbas av demenssjukdom, och merparten av Alzheimers sjukdom – är gruppboendet ett gott boende. Därför skall det självfallet, som nu skett, stimuleras.

- Men för den som är gammal och utifrån sin ålder vad jag kallar lagom frisk, är kanske framför allt det egna hemmet, men också servicehuset som det i början var tänkt att fungera när vi inrättade den boendeformen, eller det goda ålderdomshemmet, det bästa boendet. Jag tror därför att det ligger en fara i, att när staten nu vill stimulera äldreboendet göra det med en så snäv inriktning som nu skett.

Förvisso behöver vi gruppboende för äldre, men därjämte måste vi ha alternativ. Man kan aldrig bygga i fatt ett behov. Behovet förändras ständigt. Det är därför vi behöver mångfald även vad gäller alla äldres rätt till en god bostad.

Jag vet att man nu i kommuner i rasande fart startar gruppboenden för att ta vara på stimulansbidragen, samtidigt som man har brist på andra boendeadalternativ för äldre och framför allt många gamla boende i ensamhet och mänsklig misär i eget hem. Vi vet att hemtjänsten inte fungerar. Den anhöriga, som ofta själv är gammal, orkar inte längre ställa upp, och några dagcenter eller avlastningsplatser att tala om finns inte alltid att tillgå.

Skulle man vara drastisk skulle man kunna säga att dessa från början inte allför sjuka gamla under de omständigheter de nu lever kommer att bli just så sjuka att de kommer att behöva den vård som gruppboendet skall kunna erbjuda dem när det är färdigbyggt. Detta är inte humant.

Jag skulle i anledning av interpellationssvaret vilja ställa följande frågor till socialministern. Bl.a. till följd av ÄDEL-reformen skärs nu platserna kraftigt ner inom den s.k. långvården. Vart tar dessa gamla människor som nu blir hemlösa vägen? Jag är medveten om att det är omöjligt för socialministern att nu svara på den frågan, men kanske kan den av regeringen tillsatta betalningsansvarskommittén hjälpa till med svaret. Kommittén har som bekant nyligen skickat ut en enkät till kommuner och landsting, där man

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

*Svar på
interpellationer*

bl.a. ställer denna fråga: Vilket alternativ till sjukhusvården erbjuder kommunerna? Svaret är av intresse för den hearing som socialutskottet ämnar genomföra till hösten om just äldreboenden.

Tillgången på alternativa boendeformer med olika grader av vård finns i dag inte fullt utbyggd i de flesta kommuner. Därför hänvisas många gamla till det egna hemmet, mer eller mindre mot sin vilja. Det är därför av största vikt att stora ansträngningar nu görs för att hjälpa och stödja de hemma-boende gamla, deras anförvanter och den personal som vi fortfarande har kvar i hemtjänsten.

Jag är medveten om att detta nu är kommunernas ansvar. Men anser inte socialministern att det också vad gäller detta boende måste finnas en viljeinriktning och ett övergripande ansvar från statens sida? Hur skulle i så fall detta ansvar kunna utformas för att bli inte en pekpinne utan en stimulans för kommunerna, inte minst i ljuset av den mycket svåra ekonomiska situation som många kommuner i dag befinner sig i?

Anf. 13 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Det är en mycket angelägen fråga som My Persson ställt och som jag gärna något vill kommentera.

Jag har i många år haft tillfälle att ägna mig åt äldreomsorgsfrågorna. Jag skulle utifrån den erfarenheten inte vilja göra riktigt samma historieberäkning som Bengt Westerberg och kanske inte heller riktigt dra samma slutsatser. Jag skall inte göra någon större affär av det, för jag tror ändå att vi har samma intresse av att lösa frågorna om vård och omsorg för de äldre på ett bra sätt.

I dag är kommunerna i full färd med att försöka leva upp till de förväntningar och de krav som ställs på dem i och med deras utvidgade ansvarsroll. Det är självklart att de sätter en ära i att visa att de klarar av dessa ny uppgifter. Det ligger närmast i sakens natur att man inte i förstone vill medge att det finns svårigheter i sammanhanget som man kanske inte riktigt bemästrar.

Det är när man kommer ned på individnivå som man märker att effekterna inte alltid är så goda. Jag har mött flera ganska förtvivlade människor som berättar hur deras tillvaro ställts på huvudet därför att mor eller far plötsligt skickats hem från sjukhuset, trots att de inte har en chans att klara sig där utan väldigt mycket hjälp, något som kommunen inte har möjlighet att ställa upp med, åtminstone inte med kort varsel.

Jag delar därför My Perssons oro, och jag tycker att hennes förslag är intressant. Också i ett övergångsläge måste vi sörja för våra äldre, och då kan det krävas ett flexibelt utnyttjande av våra tillgängliga medel. Jag tror för övrigt att vi också mer långsiktigt måste vidga perspektiven och öka flexibiliteten. Vi vet ju alla att vi de närmaste åren får ett kraftigt ökat antal mycket gamla människor. Vi vet också att många av dessa kommer att behöva mycket vård, och att det är människor som måste ge den vården alldeles oavsett vem som är huvudman för verksamheten.

Det är också bekant att det till den allra största delen är anhöriga eller närstående som sköter äldreboenden. Det brukar anges att de står för 75 % eller kanske ännu mer. Jag har åtskilliga gånger i denna kammare tagit upp anhörigvårdsfrågan. Jag har hävdad, och gör det nu igen, att denna verksam-

het måste synliggöras, värderas och respekteras. Det skall inte göras genom en välvillig gest ibland, utan genom att man väger in hela detta omfattande arbete i den totala äldreomsorgen så att vi får en uppfattning om ifall dessa omfattande insatser kan påräknas också i framtiden. Det kanske behövs en komplettering av trygghetslagstiftningen eller möjlighet till viss ersättning osv. Det finns många tankar kring detta. Åtgärderna behöver inte kosta så mycket pengar, men de är kanske avgörande för om vi skall klara denna verksamhet i framtiden.

Jag hoppas att Bengt Westerberg i översynen och uppföljningen av äldre-reformen inte bortser från att anhängivården är en förutsättning för att äldreomsorgen alls skall fungera. Jag hoppas, herr talman, att jag får en kommentar till detta av Bengt Westerberg.

Anf. 14 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag är något osäker vad My Persson syftar på när hon säger att det sker en nedskärning av platser inom långvården. Det är sannolikt riktigt att man inom landstingen inte kommer att ha lika många färdigbehandlade patienter som ligger länge. Kanske platser av det slaget försvinner och ställs till förfogande för andra verksamheter inom sjukvården. Men om man med långvård menar platser på sjukhem och liknande finns det för närvarande inga tendenser till att man skär ned, utan verksamheten byggs snarare ut.

Att platserna på akutavdelningarna försvinner, dvs. att patienter som är färdigbehandlade inte ligger kvar där, tycker jag är en bra utveckling. Vi har länge kritiserat det förhållandet att personer som har varit färdigbehandlade inte har haft någonstans att ta vägen. Det var motiveringen till det betalningsansvar som har lagts på kommunerna, och det har lett till mycket goda resultat.

Jag fick nyss ett tidningsklipp från Västerbotten, där man hade gjort en utvärdering av hur ÄDEL-reformen slagit igenom. Man konstaterade att det hade fungerat mycket väl och att kommunerna hade varit duktiga på att ta hand om sina äldre.

Vart har de tagit vägen? Sannolikt finns de i olika boendeformer: ålderdomshem, servicehus, gruppbo-städer och annat som finns tillgängligt i kommunen. En del har kanske också fått möjlighet att flytta hem med hemtjänststöd av olika slag.

Skälet till att vi inom ramen för ÄDEL-reformen valde att stimulera framför allt ombyggnad av sjukhem till fler egna rum och utbyggnad av gruppbo-städer var naturligtvis att det där fanns akuta bristproblem. Trots att debatten om de egna rummen på sjukhemmen nu pågått under ganska många år finns fortfarande flera tiotusental personer som år efter år tvingas leva ihop med andra människor. Det borde vara en självklar rätt för äldre människor, precis som det är för de flesta andra, att få ha ett eget rum ifall man önskar det. Ingen skall tvingas till det, men alla skall ha rätt till det.

På samma sätt är det med gruppbo-städerna. Man har ganska sent uppmärksammat att detta är en utomordentligt bra boendeform, framför allt för dementa. Därför finns det än i dag inte mer än 3 000 eller 4 000 platser i gruppbo-städer för dementa, medan behovet har uppskattats till mellan

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

Svar på
interpellationer

25 000 och 30 000. Det finns alltså en betydande brist på platser i gruppbo-
städer. Det är skälet till att statsmakterna bestämde sig för att man under en
period av fem år – den kan bli kortare med de nya regler som gäller – skall
stimulera utbyggnaden.

Stimulansbidraget omfattar gruppbo-
städer inte bara för dementa, utan
också för psykiskt sjuka och utvecklingsstörda. För dem är detta också en
bra boendeform. Jag tror därför inte att det är särskilt stor risk för att vi skall
förbygga oss på det här området. Tvärtom kommer det säkert fortfarande
att finnas en brist när man har utnyttjat alla de stimulansbidrag som nu är
aktuella.

Sedan är det också viktigt att understryka att det här stimulansbidraget är
ett tidsbegränsat investeringsbidrag. Skall man ge stöd t.ex. till hemtjänst-
personal handlar det snarast om ett driftbidrag, och då måste det utgå under
en längre period. Vi har faktiskt haft, och har fortfarande, ett statligt bidrag
till social hemhjälp. Men i den kompletteringsproposition som regeringen
nyligen redovisade föreslås att man skall ändra principerna för bidragsgiv-
ningen till kommunerna och ta bort de specialdestinerade bidragen, bl.a. till
social hemhjälp, och i stället lägga in dem i den s.k. påsen, dvs. det generella
statsbidraget till kommunerna.

Hur det kommer att fungera vet vi naturligtvis inte än. Men inom den
kommunala sektorn har man bedömt att detta är av värde för att man skall
kunna bedriva en effektivare och mer flexibel verksamhet.

Samtidigt delar jag My Perssons uppfattning att staten har ett övergri-
pande och yttersta ansvar för att servicen t.ex. till äldre fungerar. Därför kan
vi behöva fundera på om vi på annat sätt skall reglera den här verksamheten.
Det som då ligger närmast till hands är naturligtvis ändringar i socialtjänstla-
gen, som också Rosa Östh antydde.

Vi har tidigare diskuterat de planer som finns på att ändra socialtjänstla-
gen när det gäller barnomsorgen. När det gäller äldreomsorgen har det visat
sig att socialtjänstlagen redan ger ett stöd till enskilda personer som vill be-
svära sig. Men jag vill inte alls utesluta att ytterligare skärpningar av social-
tjänstlagen kan bli aktuella.

Det pågår, som My Persson och Rosa Östh känner till, en översyn av lag-
stiftningen på det området. Så småningom kommer vi att få ett förslag från
socialtjänstkommittén. Vi utgår ifrån att den också analyserar de här frå-
gorna, och att detta ligger till grund för de förslag som kommittén kan
komma med.

Det råder inga delade meningar om det angelägna i att se till att det finns
alternativ och mångfald på det här området. Huvudansvaret ligger på kom-
munerna, men självklart kan staten aldrig frånsäga sig det yttersta ansvaret
för att våra äldre kan få åldras på ett värdigt sätt.

Anf. 15 MY PERSSON (m):

Herr talman! Socialministern säger att jag kanske är litet fel ute när jag
påstår att institutionerna mer eller mindre tömts. Jag tror faktiskt inte att
jag är så fel ute. De färdigbehandlade patienterna har vi talat om tidigare i
kammaren, men det är faktiskt så i vissa kommuner att långvårdskliniker av
olika slag och sjukhemsplatser dras in därför att man tycker att andra former

av boende är bättre. Men detta sker innan dessa andra boendeformer är fullt utbyggda eller har fått full service.

Dessutom pågår just nu en nedmontering av de psykiatriska specialsjukhusen och de psykiatriska institutionerna. Där finns många gamla som också skickas ut till ett boende som inte fungerar för dem och där de kanske får bli ensamboende och hamna i vad jag vill kalla andlig misär.

Jag tror att man inte får negligera det problemet.

Sedan vill jag påstå att ett eget rum i långvården, som det kämpats ofta och länge för, förvisso är bra, men det räcker inte när man inte ens en gång har en plats i den specifika vård man behöver.

Jag tycker att det Rosa Östh anförde här om anhängigvården är mycket viktigt. Socialministern är inne på precis samma tankar. Det gavs väl ett visst löfte om att man kunde få till stånd vissa ändringar i socialtjänstlagen. För många gamla, ensamma och sjuka människor som bor i sitt hem skulle det kunna innebära litet mera stöd och hjälp.

Jag skulle vilja komma in på en något annorlunda frågeställning. Jag oroar mig fortfarande, som socialministern förstår, för hur kommunernas dåliga ekonomi och den här pengapåsen vi har talat om kommer att slå mot de gamla. Det har sagts här i dag att det är barnen som är de stora förlorarna. Jag tror att de stora förlorarna är de gamla, de sjuka och de ensamma. Det finns så många, inte minst föräldrar, som för barnens talan, men det finns praktiskt taget inte någon som för de gamlas talan. De är ofta så gamla och sjuka att de inte själva förmår föra sin talan.

Socialministern och jag var båda på socialtjänststämman och talade. Där framkom att tanken på en barnombudsman var intressant för socialministern. Det har sagts i denna kammare i dag också. Om man kan lägga pengar, tid och krafter på att fundera i departementet på en barnombudsman, är det då inte hög tid att prioritera en ombudsman för de äldre, som behövs än mer?

Anf. 16 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Vi skall inte nu diskutera ÄDEL-reformen som sådan. Vi kan ha delade meningar om hur viktig och angelägen den var. Effekterna har varit bra i en del kommuner och mindre bra i andra, beroende på hur man tidigare löst sina samordningsfrågor.

Men det viktiga, som My Persson har belyst på ett bra sätt, är att man i varje läge har ett flexibelt synsätt, att man inte låser sig för vissa lösningar, utan har sinnet öppet för olika vägar och olika sätt att använda tillgängliga medel.

Det handlar inte alls om att vi skall ha ett antal gruppboendestäder till förfogande. Det behövs olika former av det som kallas för särskilt boende. Men dagens och framför allt framtidens äldreomsorg kommer i stor utsträckning att bygga på att äldre människor kan bo kvar i sina egna hem. För att det skall vara möjligt måste vi räkna med högst betydande insatser från de anhöriga.

När jag har ställt frågor om anhängigvården till tidigare socialministrar har de inte riktigt velat ta i frågan. Jag har en känsla av att man tror att det är fråga om att gå tillbaka till det gamla hemmadottersystemet. Men det är san-

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

*Svar på
interpellationer*

nerligen inte detta jag är ute efter. Det är snarare för att undvika att vi hamnar i en beroendesituation av det slaget som jag vill att man skall räkna med och beakta den här nödvändiga resursen och se hur man kan ta vara på den på ett sätt som är värdigt också för anhängvårdarna.

Det är möjligt att man kan göra förändringar i socialtjänstlagen. Men jag efterlyser framför allt att regeringen är öppen för att diskutera dessa frågor, att se fakta sådana som de är och att göra det bästa möjliga av det.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1991/92:166 om arbetslösa och barnomsorgen

Anf. 17 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Många kommuner har regler som innebär att en arbetslös förälder efter en viss tid förlorar den daghemsp plats man haft för sina barn. Detta kan i sin tur leda till att man inte har möjlighet att omedelbart acceptera ett erbjudande om nytt arbete. Därmed anses man inte stå till arbetsmarknadens förfogande och riskerar att förlora sin arbetslöshetsersättning. Det är mot denna bakgrund Ulla Tillander frågat mig vad regeringen kan göra för att undanröja denna onda cirkel.

Jag delar Ulla Tillanders uppfattning att problemet i de flesta fall borde kunna lösas genom en större generositet och en större känslighet för den enskildes speciella situation. Den långsiktiga lösningen är naturligtvis att se till att barnomsorgen är så utbyggd att alla som så behöver också skall kunna erbjudas en plats och även få behålla den i bl.a. sådana här speciella situationer.

Det är av stor betydelse för föräldrar men naturligtvis också för barnen. Barnomsorgen är inte bara barnpassning medan föräldrarna förvärvsarbetar eller studerar, utan har ett positivt värde för barnens utveckling. I det perspektivet är det än mer orimligt att en förälders arbetslöshet, som kan vara svår nog för familjen, dessutom skall drabba barnet genom att det mister sin plats på dagis.

Genom att avskaffa de faktiska hinder som tidigare fanns för enskilda personer att driva barnomsorg har regeringen tagit ett viktigt steg för att både öka tillgången till platser i daghem och fritidshem och öka mångfalden.

Ett nytt generellt statsbidrag till kommunerna innebär en betydande avreglering av bl.a. barnomsorgsområdet. Detta ger kommunerna ökade möjligheter att på ett flexibelt sätt tillgodose efterfrågan på barnomsorg. Det nya kommunbidragets konstruktion medför emellertid samtidigt att kommunernas ekonomiska incitament för att bedriva barnomsorg försvagas. Då det av hänsyn till såväl jämställdheten som samhällsekonomin är angeläget att fullfölja utbyggnaden av barnomsorgen, har jag i kompletteringspropositionen aviserat att till hösten återkomma till regeringen med förslag om en utvidgad lagreglering av barnomsorgsområdet. Jag anser att en sådan lagreglering är nödvändig också för att säkerställa ekonomiskt stöd till alternativ barnomsorg.

Då Ulla Tillander, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav tredje vice talmannen att Rosa Östh fick delta i överläggningen i stället för interpellanten.

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

*Svar på
interpellationer*

Anf. 18 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret på Ulla Tillanders interpellation.

Jag vill till att börja med livligt instämma i den gjorda problembeskrivningen. Just nu hör den här frågan till det som man oftast möter när man träffar människor och diskuterar barnomsorg och arbetslöshet.

Det är en mycket vanlig situation att småbarnsföräldrar konfronteras med detta motsägelsefulla förhållande: För att du skall få ett arbete måste du ha barnomsorg, och för att du skall få barnomsorg måste du ha ett arbete. Att en sådan regel är svår att förstå och acceptera för den enskilde är lätt att begripa.

Vad är anledningen till problemet? Är det bara en fråga om otillräckligt antal barnomsorgsplatser? Nej, det är inte det. Det är i lika hög grad en fråga om vad dessa barnomsorgsplatser kostar.

En kommun som befinner sig i ett besvärligt ekonomiskt läge har naturligtvis ett intresse av att tillgängliga barnomsorgsplatser utnyttjas av de barn som just då har det största behovet av tillsyn. Men kommunen har givetvis också ett intresse av att få avgift inbetald för varje plats. En arbetslös förälder kan å andra sidan vilja ha barnet i barnomsorg, men klarar det inte även om det skulle vara tillåtet på den platsen, helt enkelt därför att familjen inte har råd.

Det kan också vara så att en förälder som mister sitt arbete vill avända den uppkomna situationen till att vara mer med sitt barn, göra saker tillsammans, delta i aktiviteter, osv., men vill ha tryggheten att ha tillgång till barnomsorgsplats den dag ett arbetstillfälle yppar sig. Detta förutsätter, som jag ser det, att kommunen har en del vakanta platser.

Jag påstår alltså att en fullt utbyggd barnomsorg visserligen är ett viktigt steg, men inte hela lösningen på problemet. Det handlar inte bara om brist på barnomsorgsplatser, utan det handlar också om bristande inkomstmöjlighet för kommunen och bristande betalningsförmåga för föräldrarna.

Jag skulle, herr talman, kunna tänka mig att det fanns en pott arbetsmarknadspengar tillgängliga i det här sammanhanget. Den skulle kunna användas för att bemästra detta just nu så akuta problem. Det skulle kunna leda till att småbarnsföräldrar inte blev diskriminerade på arbetsmarknaden, som man nu i vissa fall anser sig vara. Det skulle också kunna ge alla berörda kvinnor – det handlar nu faktiskt oftast om kvinnor – en bättre chans att ha kontakt med arbetslivet.

Jag är naturligtvis medveten om att det här är en fråga som tangerar arbetsmarknadsdepartementets ansvarsområde – arbetsmarknadspolitiken – men den har också en stark social dimension, och den hänger nära ihop med barnomsorgen och Bengt Westerbergs ansvarsområde. Jag är därför mycket intresserad av att höra socialministerns synpunkter på den utvidgning av problemets orsak som jag har framfört och naturligtvis också de tankar till lösning som jag har framfört.

Anf. 19 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig mycket kort kommentera Rosa Ösths synpunkter. Jag delar naturligtvis uppfattningen att det idealiska är att det finns vissa vakanta platser i kommunerna. Har man full behovstäckning i kommunen är det rimligt att det också finns en del vakanta platser, både för att skapa möjlighet för föräldrar att då man plötsligt får ett jobb och den sociala situationen förändras få tillgång till en plats, och för att det är en viktig förutsättning för att man skall ha en reell valfrihet mellan olika dagis inom kommunen.

Det kan naturligtvis tänkas att betalningsförmågan ibland hindrar föräldrar att utnyttja en dagisplats. Nu tror jag inte att det var skälet till att man inte fick dagisplats i de fall som har uppmärksammats och som var grunden för Ulla Tillanders fråga, utan där sade kommunen att man inte var beredd att ställa dagisplats till förfogande för föräldrar som var arbetslösa. Men i den mån det handlar om bristande betalningsförmåga finns det naturligtvis starka sociala skäl att ändå bereda de barn som i så fall kan bli aktuella plats på dagis.

Om arbetsmarknadsmyndigheterna kan gå in och bidra till betalning i sådana fall är det alldeles utmärkt. Jag har kanske anledning att ta upp detta med arbetsmarknadsministern – jag skall erkänna att vi hittills inte har diskuterat denna möjlighet.

Anf. 20 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag tackar för Bengt Westerbergs intresse för att lösa problemen med de här frågorna. Det är många som menar att det med fullt utbyggd barnomsorg är möjligt att omgående ta hand om de barn som söker plats, men så fungerar det ju inte – det finns alltid en viss kö; det ligger i sakens natur. Skall man kunna ta hand om också de barnen förutsätter det, precis som Bengt Westerberg sade, att det finns ett antal vakanta platser.

Men jag tror tyvärr inte att det finns anledning att hoppas på att det är så många kommuner som i dag – och kanhända under överskådlig framtid – anser sig ha råd att ha platser utöver dem som man direkt behöver.

Jag håller med om att den direkta orsaken till Ulla Tillanders interpellation var just de regler som helt enkelt utesluter att föräldrar har en barnomsorgsplats för sina barn när de blir arbetslösa. Men jag har stött på också andra varianter av dessa hindrande regler, och det är därför som jag har velat vidga perspektivet något.

Jag tackar som sagt för att Bengt Westerberg har visat intresse för att de här frågorna löses, och jag ser fram emot det.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1991/92:178 om frivilligt samhällsarbete

Anf. 21 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Gullan Lindblad har frågat mig vilken form av stöd jag är beredd att ge det frivilliga samhällsarbete som planeras av Riksföreningen Att åldras är att växa.

Inledningsvis vill jag instämma med Gullan Lindblad i att frivilliga insatser från anhöriga, andra närstående och ideella organisationer inom äldreomsorgen är ett viktigt komplement till kommunens socialtjänst.

Vi vet att anhöriga och andra närstående står för en mycket stor del av service och omsorg till äldre och att stöd och avlastning behöver utvecklas för dessa grupper.

Också ideella organisationer som pensionärsföreningarna, Röda korset m.fl. står för en mängd aktiviteter som besöksgrupper, promenadhjälp, organiserande av frivilligt arbete för och av pensionärer, dagverksamheter m.m.

Att det över huvud taget finns ett mycket stort engagemang från frivilliga organisationer i sociala frågor märktes vid det seminarium kring frivilligarbete som socialdepartementet ordnade för några veckor sedan. Jag blev mycket imponerad över den stora mängd entusiastiska företrädare för frivilligarbete som denna dag delgav oss sina erfarenheter.

Riksföreningen Att åldras är att växa är en riksomfattande kampanj, som under några år skall försöka utveckla bl.a. frivilliga insatser men som också har som mål att ändra attityder, så att människors resurser även efter pensioneringen ses som en tillgång och tas till vara av samhället. Riksföreningen har vid olika tillfällen erhållit ekonomiskt stöd för sin verksamhet från socialdepartementet.

Under senare år har det skett en förskjutning av tyngdpunkten för kommunernas äldreomsorger. Allt fler äldre och vårdkrävande människor har i dag möjlighet att vårdas i det egna hemmet, och hemtjänstorganisationen måste därför i allt högre grad inriktas mot kvalificerade vård- och omsorgsuppgifter. Serviceuppgifter som städning, hemhandling, matdistribution, osv. läggs ut på entreprenad, och vissa uppgifter kommer kanske i framtiden att ombesörjas helt i privat regi.

För många människor är frivilliga insatser ett viktigt komplement till dem som i första hand den offentliga sektorn erbjuder. Det är exempelvis inte realistiskt att räkna med att hemtjänstpersonalen i längden skall ha tid att sitta ned och bara prata med äldre människor. Här ser jag en utveckling av frivillig väntjänst, där yngre pensionärer besöker äldre i hemmet, som en möjlighet att bryta den ensamhet och isolering som för många äldre är ett stort problem.

Gullan Lindblad refererar till hur sådana tjänster och även mer praktiska tjänster har kunnat förmedlas i de s.k. förmedlingscentralerna enligt norsk modell. Att utveckla någon form av förmedlingsverksamhet för frivilliga insatser skulle jag vilja se prövat också här i Sverige. Vi för nu diskussioner med företrädare för Riksföreningen Att åldras är att växa och Svenska kommunförbundet angående formerna för stöd till en sådan försöksverksamhet.

Anf. 22 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för ett utförligt och, som jag tycker, positivt svar. Jag har noterat att socialministern även tidigare har uttalat sig positivt angående frivilligorganisationernas verksamhet på det sociala området, och jag är glad över detta.

Frivilligt socialt arbete är både önskvärt och nödvändigt – för de äldres,

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

*Svar på
interpellationer*

de handikappades och de sjukas skull men också för dem som vill göra en insats för sina medmänniskor, t.ex. yngre pensionärer som har krafter kvar och vill hjälpa äldre pensionärer. Alla människor behöver behövas, och i det frivilliga sociala arbetet kan alla få utlopp för det engagemang och den vilja som finns inom många människor att hjälpa andra. Det är något fint som vårt samhälle faktiskt inte har råd att undvara.

Jag har ställt min interpellation med anledning av kontakter med organisationen Att åldras är att växa, men framför allt därför att jag är mycket intresserad av äldre frågor. Det har glatt mig att lyssna till de tidigare debatterna där interpellanter också har talat om just vikten av att vi engagerar oss mer för de äldres situation på alla områden i samhället.

Det har också talats om barns behov. Jag tillhör dem som anser att friska barn med ofta friska föräldrar, som i varje fall oftast har någon som talar för sig, ändå har det lättare än gamla människor – vi vet att människor i Sverige i dag blir väldigt gamla – som kanske inte har någon anhörig och som inte har någon som talar för dem. Socialministern och vi alla här i huset har ett stort ansvar att verkligen engagera oss för dem.

Jag ser av interpellationssvaret att ansökan från Att åldras är att växa och Kommunförbundet är under behandling i socialdepartementet. Min förhoppning är givetvis att ansökan om ett bidrag för att genomföra ett planerat projekt skall beviljas. Jag säger detta med gott samvete – jag brukar inte stå i kammarens talarstol och yrka på ökade anslag, men ett anslag till den här verksamheten skulle vara framför allt humanitärt men också ekonomiskt lönsamt på andra områden. Jag önskar på det varmaste att socialministern får framgång i det här arbetet.

Socialministerns förutvarande kollega i Norge visade hur staten med en satsning på 60 milj.kr. under ett par budgetperioder kunde få till stånd en mycket aktiv verksamhet för äldre. I ett hundratal kommuner bedrivs där nu efter något år olika former av frivillig pensionärsverksamhet, som också socialministern refererade till. I t.ex. Stavanger förmedlar ett stort äldrecenter olika tjänster till de äldre.

I Sverige har en del positiva försök gjorts i samarbete mellan socialstyrelsen och olika kommuner. Det gäller då olika typer av social verksamhet, inte minst bland de äldre.

Jag har bl.a. tagit del av redogörelsen för några av de senare årens försök, t.ex. Sundbybergs försök med s.k. avlösarservice – för att anknyta till den tidigare debatten om anhörigvårdare. Där ger alltså pensionärer avlösarservice till anhöriga, som får denna hjälp, som föreståndaren för projektet Inger Fristedt säger, innan de bränner ut sig. Det är verkligen någonting att ta vara på.

Jag har också tagit del av Lidingöprojektet Gentjänsten. Det är inte minst intressant, därför att en yngre pensionär genom att hjälpa en äldre får en bank med ett visst antal timmar så att han har rätt att få samma hjälp när han själv behöver den. Det är ett slags organiserad grannskapshjälp, enligt mönster från USA.

Vi kan se på Stilprojektet i Stockholm, som delvis också anknyter till den här typen av verksamhet, där man har möjlighet att välja den hjälp och den service som man själv vill ha.

Det är bra att socialministern nu har ambitionen att gå vidare när det gäller att satsa på frivilliga insatser inom det sociala området och pröva t.ex. en förmedlingsverksamhet av norsk modell. Min fråga blir då slutligen: Är socialministern nu beredd att göra en rejäl satsning på frivilligverksamhet för pensionärer genom att helt enkelt tillstyrka det anslag som har sökts av föreningen Att åldras är att växa tillsammans med Kommunförbundet?

Jag vill också fråga, även om svaret andas detta: Är ambitionen att generellt fortsätta att stödja frivilligverksamhet på olika sociala områden, för att den sociala politiken i Sverige skall bli ännu bättre? Det behövs många komplement på det området.

Anf. 23 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det är lätt att svara på Gullan Lindblads frågor. Svaret på den första frågan är: Ja, givetvis inom de ramar vi har. Med en rejäl satsning kan man ju mena litet olika saker, och vi kommer nog inte att kunna tillmötesgå alla de anspråk som föreningen Att åldras är att växa har rest i sin första framställning. Vi diskuterar en verksamhet av något mindre omfattning än vad föreningen då tänkte sig.

Svaret på den andra frågan är: Ja, vi är beredda att på olika sätt stödja de frivilliga organisationerna. Det är inte alldeles enkelt att veta hur man i organiserad form som myndighet skall stödja frivilligt socialt arbete, men vi har haft den kontakt som jag nämnde, vid en konferens med frivilligorganisationer, där vi har diskuterat detta. Vi kommer att fortsätta att ha sådana här kontakter och på olika sätt föra en dialog med frivilligorganisationerna för att se hur vi på bästa sätt kan stödja deras verksamhet. Jag delar uppfattningen att det är en viktig kompletterande verksamhet i den generella välfärdspolitik som alltid måste finnas i botten.

Anf. 24 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag tackar socialministern särskilt för det sista svaret, att man från departementets sida kommer att göra vad som är realistiskt möjligt för att tillmötesgå föreningen Att åldras är att växa och Kommunförbundet i deras gemensamma ansträngningar.

Jag tycker att det är roligt att socialministern är engagerad i detta arbete och att han också har funnit att det finns ett positivt stöd bland organisationerna. Tyvärr fanns det en tid när frivilligt arbete sågs inte bara över axeln utan t.o.m. som något fult och som ett otillbörligt intrång i vård- och omsorgspersonalens arbete. Jag glömmer t.ex. inte de hårda debatterna vi hade i mitt eget landsting, Värmlands, där den dåvarande socialdemokratiska majoriteten helt enkelt förbjöd Röda korsets sjukhusvårdinnor att stödja och hjälpa anhöriga på sjukhusen. Jag hade hoppats att den tiden var helt förbi.

I socialstyrelsens skrift från 1986 Frivilliga insatser för och av äldre, som jag noga har studerat, sägs det t.ex. att "stödet från de frivilliga organisationerna är ett viktigt komplement till de offentliga insatserna". Sedan kan man fråga sig vad som är komplement och vad som är de stora insatserna, när vi i debatten tidigare här har hört att 75–80 % av omsorgen egentligen bedrivs av anhöriga i hemmen.

I denna skrift, ur serien Socialstyrelsen redovisar, säger glädjande nog

Kommunalarbetareförbundet att "medmänsklighet varken kan eller bör förmedlas enbart av anställd personal. Förbundet erinrar om att personalen inom den öppna vården möter de äldre bara ett par timmar om dagen. Under den övriga tiden finns det således utrymme för grannar, organisationer med flera att bidra med insatser --."

Därför är det litet förvånande att vissa organisationer på senare tid har varit starkt skeptiska till frivilligarbete och t.o.m. har ställt sig direkt avvisande. Som jag sade förut och som socialministern också uttalar i sitt svar, har vårt samhälle helt enkelt inte råd att undvara allt det frivilliga sociala arbetet. Det är naturligtvis min förhoppning att frivilligarbete i olika former skall vara ett naturligt och välkommet inslag i det sociala arbetet, inte minst till hjälp och stöd för äldre och anhöriga.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1991/92:179 om handikapphjälpmedel

Anf. 25 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Margit Gennser har ställt några frågor till mig om hjälpmedel för handikappade och Handikappinstitutets kravspecifikationer.

Handikappinstitutets kravspecifikationer har till syfte att vara vägledande vid konstruktion, provning och inköp av hjälpmedel. De utgör således ett viktigt dokument i olika hjälpmedelssammanhang.

När en specifikation arbetas fram söker Handikappinstitutet fånga upp olika intressegruppers synpunkter. Härvid spelar brukarnas medverkan i arbetet en betydande roll. Det sker genom aktivt deltagande från företrädare för handikapporganisationerna både i olika referensgrupper och i Handikappinstitutets styrelse.

Kravspecifikationens främsta syfte är att se till att de viktiga säkerhetsaspekterna tillgodoses. Andra väsentliga faktorer som också påverkar utformningen är trafiksäkerhetsregler och elsäkerhet m.m. Vissa funktionella krav finns också angivna. Kravspecifikationerna kan sägas vara den bas, de minimikrav, som ett hjälpmedel skall uppfylla.

När det gäller nordiskt standardiseringsarbete känner jag till att det finns en kravspecifikation för rullstolar. Tillämpningen av provningsresultaten enligt specifikationen är dock inte densamma i alla länderna. I Norge och Sverige genomförs ingen central upphandling eller informationsspridning, om inte stolen uppfyller ställda krav. I Danmark och Finland har provningsresultatet inte samma betydelse. Något danskt "godkännande" av en rullstol finns alltså inte.

Vad jag har uppfattat, finns inga bestämmelser i kravspecifikationen som lägger hinder i vägen för att transportera rullstolen i en bil. Inte heller finns det bestämmelser som förhindrar användningen av en rullstol inomhus och utomhus.

Vad gäller vikt och bredd finns klara angivelser. Stolen klassas för olika användningsområden bl.a. utifrån dessa uppgifter. Hänsyn tas då till dörröppningsbredder, hissmått, färdtjänstfordon m.m.

Om en rullstol, som finns på marknaden, inte passar för användaren finns det i de flesta fall möjligheter att göra en individuell anpassning. I dessa fall byggs rullstolen om så att den tillgodoser användarens behov. Beslut om individuell anpassning liksom andra beslut om hjälpmedel fattas alltid av sjukvårdshuvudmännen.

Handikapputredningen har i sitt huvudbetänkande väckt tanken på en särskild hjälpmedelsgaranti. Garantin skulle utformas på så vis att den enskilde inte skulle behöva vänta längre än en viss angiven tid för att få tillgång till ett hjälpmedel via den ansvariga huvudmannen. Om denna tid överskrids skulle den enskilde, på huvudmannens bekostnad, kunna vända sig till någon annan för att få sitt hjälpmedelsbehov tillgodosett.

Handikapputredningens huvudbetänkande bereds för närvarande i socialdepartementet. Regeringen avser att under hösten avlämna en proposition på grundval av utredningens förslag. Min preliminära bedömning är att en hjälpmedelsgaranti med den utformning som handikapputredningen föreslagit är intressant. Jag är dock inte beredd att nu lämna något närmare besked i frågan. Jag vill emellertid markera att en garanti av detta slag för mig inte har någon koppling till självfinansiering med en viss andel av kostnaden för hjälpmedlet. Jag har svårt att se att en regel om självfinansiering skulle öka den enskildes valfrihet.

Anf. 26 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag måste säga att det gjorde mig oerhört besviken. Jag trodde att nya tankar hade börjat tänkas på socialdepartementet sedan vi fick en ny, borgerlig regering.

Att bagatellisera de i många fall stora praktiska problem för den handikappade som Handikappinstitutets kravspecifikation visar och den väldigt stela syn på hjälpmedel som vi har i dag, är möjligtvis att känna till problemen teoretiskt men definitivt inte i praktiken.

Herr talman! Nu skall jag bli personlig, precis som statsrådet Westerberg brukar vara när han talar om Ulla som vill öppna förskola eller Hilda som vill öppna privat ålderdomshem. Men, herr statsråd, jag skall tala om min bror, som har varit handikappad under många decennier. Jag har kunnat följa hans erfarenheter under många decennier. Från dessa erfarenheter skall jag dra vissa principiella slutsatser.

Min bror tillhör den grupp som fick polio under den svåra polioepidemin 1946. Han är svårt förlamad men rör sig tack vare bil och en mycket behändig elektrisk rullstol, som mest liknar en golfvagn. Den fungerar smidigt både inomhus och utomhus och har ett vändbart säte så att den kan användas som en utomordentlig arbetsstol. Han har obehindrat kunnat arbeta och ta sig fram såväl här hemma som utomlands. Handikapphjälpmedlet har bidragit till just det vi säger att det skall göra, dvs. till normalisering.

Denna rullstol överensstämmer emellertid inte med handikappinstitutets kravspecifikationer. Den kan således inte listas och tillhandahållas som hjälpmedel. Det innebär 100 % självfinansiering. Det må vara hänt. Det får dock även andra konsekvenser. Vid reparationer, byte av batterier etc. kan inte hjälpmedelscentralen ställa upp utan att bryta mot reglerna. Vill det sig illa måste han åka med sin rullstol till Danmark för att få hjälp.

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

*Svar på
interpellationer*

Rullstolen i fråga är godkänd eller får användas och tillhandahållas som hjälpmedel i Danmark. Har det hänt olyckor med den i Danmark? Är danskarna lättsinnigare än vi svenskar? Bryr de sig inte om sina handikappade? Tror herr Westerberg att denna amerikanska rullstol kan utgöra en trafikfara och ändå säljas i Kalifornien? I USA har man ju stränga skadeståndsregler. Svaret på frågorna är: naturligtvis inte!

Felet är att rådgivarna på socialdepartementet har hållit fast vid att den sociala eliten alltid vet bäst. Statsrådet sade i svaret: "Beslut om individuell anpassning liksom andra beslut om hjälpmedel fattas alltid av sjukvårdshuvudmännen." Hur skall t.ex. denna anpassning gå till? Hur bygger man om standardprodukter? Man gör det i alla fall inte hur som helst utan oöverstigliga kostnader.

Betalning av hjälpmedel sker faktiskt med skattebetalarnas pengar och inte med elitens. Dessa pengar skulle kunna användas betydligt bättre om vi lät en marknad växa fram med ett varierat utbud av hjälpmedel. Även handikappade har faktiskt olika behov och olika krav för sin vardag.

Ingen skulle väl i dag komma på idén att man endast skulle behöva saluföra två sorters skor, låt vara i olika storlekar, en för män och en för kvinnor. Exemplet är faktiskt inte helt befängt. 1968 hävdade Lillemor Erlander detta. Men sådana ungdomssynder bör väl nu vara förlåtna. Det är värre med inställningen i dag när det gäller handikapphjälpmedel.

Jag vill ta upp ytterligare några problem som statsrådet inte har tänkt på. Ute i världen pågår en ständig produktutveckling. En rullstol av 1980 års modell är inte samma sak som en rullstol av 1990 års modell.

När en kravspecifikation är gjord och vissa hjälpmedel inte har kunnat listas på grund av avvikelse från denna, kommer de inte att tas upp till prövning igen. De kommer över huvud taget inte att säljas i Sverige. Vi får en allt sämre fungerande marknad och ett allt sämre och mera ålderdomligt utbud.

Frågan är om inte EES-avtalet och en eventuell EG-anslutning kommer att förhindra den typ av konkurrensbegränsningar som handikappinstitutets verksamhet de facto innebär. Instämmer herr Westerberg i att förfarandet liknar ett tekniskt handelshinder?

Jag upprepar mina andra frågor. Är det inte så att den som behöver hjälpmedel bäst vet vilka krav som skall ställas på hjälpmedlet? Eller utgår herr Westerberg ifrån att de som behöver en rullstol inte har förmåga att tänka själva och välja rätt? Anser herr Westerberg att sjukvårdshuvudmännen bättre vet vilken hjälp den enskilde behöver än vederbörande själv? Om svaren på de här frågorna är nej, varför säger herr Westerberg då nej till det förslag till hjälpmedelsgaranti som jag har tagit upp många gånger i egna motioner? Moderaterna har också haft detta förslag i partimotioner. Kan vi hoppas att EES-avtalet kommer att leda till ändringar på hjälpmedelsområdet?

Jag blev väldigt besviken. Jag trodde att vi nu äntligen skulle få positiva signaler så att vi skulle kunna få en mycket bättre hjälpmedelssituation med ett mycket rikare utbud för dem som har haft otur att bli sjuka och handikappade. Tyvärr tyder allting på att herr Westerberg, åtminstone tills han kom hit, tycker att allt skall bli vid det gamla. Jag hoppas att jag kan få nya signaler.

Herr talman! Jag har ingen möjlighet att kommentera de speciella problemen med fru Gennsers brors rullstol. Hade fru Gennser haft vänligheten att i interpellationen tala om att det var en speciell rullstol jag skulle kommentera, så hade jag naturligtvis kunnat ta reda på fakta. Men jag hade inte den informationen innan jag kom hit, och jag kan inte kommentera denna speciella rullstol – vilka problem det nu kan vara med den.

Låt mig bara säga att när man påstår att det inte finns ett rikt varierat utbud av hjälpmedel för handikappade visar man bara en fruktansvärd okunskap på detta område. Man behöver inte gå längre än till Kungsgatan här i Stockholm där NHR har en stor utställning av ett mycket stort utbud av handikapphjälpmedel på olika områden. Detta är faktiskt en väl fungerande marknad.

På samma sätt som konsumentverket prövar många standardprodukter och kan ge oss konsumenter information om hur väl produkterna fungerar, tycker jag att det är rimligt och än mer motiverat att handikappinstitutet prövar funktionsdugligheten hos handikapphjälpmedel. Det är klart att den enskilde skall ha ett stort inflytande över vilka hjälpmedel man använder. Handikappade skall ha och har ett stort inflytande. Det är inte alltid helt lätt, ens för en handikappad, att veta vad det finns för utbud och vilken nytta man kan ha av olika hjälpmedel. En viss rådgivning och möjlighet till anpassning och utprovning tycker jag är rimlig på det här området.

Det finns ett stort utbud och det sker en snabb utveckling. Påståendet att vi bara skulle ha gamla hjälpmedel på grund av handikappinstitutets verksamhet är fullkomligt befängt. Det tillkommer ständigt nya hjälpmedel. Problemet är snarast att kunna överblicka alla de hjälpmedel som finns och att verkligen informera de behövande om att hjälpmedlen existerar.

Herr talman! Jag tycker att handikappinstitutet fungerar på ett utmärkt sätt. Självfallet skall man alltid se över verksamheter och se om de kan utvecklas. Det är jag också beredd att göra. Men jag tycker att de förslag som fru Gennser har framfört i den här interpellationen och tidigare tydligen motionsvägen inte tillför utvecklingen särskilt mycket.

Anf. 28 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag använde herr Westerbergs metod. Jag utgick från ett enskilt fall och drog principiella slutsatser. De principiella slutsatserna står jag för. Jag har verkligen följt det här problemet i praktiken och inte bara min brors problem.

Kravspecifikationerna är mycket omfattande och leder till väldigt många restriktioner. Dessutom blir det restriktioner för utprovning av en hel del nya produkter som kommer. Det här gäller inte bara den typ av elektrisk rullstol som min bror har. Han har varit i kontakt med många andra handikappade som har mött samma problem. De har blivit tilldelade rullstolar som har varit för breda, tunga, omöjliga att ta med i bil, svåra och olämpliga att använda utomhus resp. inomhus osv.

Precis som alla vi andra har handikappade olika behov. Därför förstår jag fortfarande inte varför man inte som ett alternativ skulle kunna använda den metod som Moderata samlingspartiet har beskrivit i partimotioner under ett

antal år. Det skulle leda till att vi skulle få ett rikare utbud. Vi tror ju på marknadsekonomi. Det betyder faktiskt att det är mycket lättare för konsumenten att finna relevant information än att hitta denna information genom intressegrupper, representanter och intresseorganisationer. Intresseorganisationerna känner inte till den enskildes behov.

Jag ställde även en annan fråga: Vad händer med handikappinstitutet efter EES-avtalet? Jag antar att den frågan har behandlats i socialdepartementet. Kan vi hoppas på lättnader den vägen?

Anf. 29 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag har många kontakter med handikappade, både med företrädare för organisationer och med enskilda handikappade, och jag har faktiskt knappast ens stött på problemet att handikappade skulle påtvingas icke funktionsdugliga rullstolar. Om detta skulle vara ett stort problem i vårt samhälle är jag alldeles säker på att jag skulle ha mött det. Jag har sedan jag blev socialminister inte fått ett enda brev om detta problem, och jag har sysslat med handikappfrågor i närmare tio år utan att ha stött på detta som något stort problem. Jag tror faktiskt inte att detta är något stort problem utanför familjen Gennser.

Det är alldeles riktigt att handikappade har olika behov. Det är alldeles självklart. Det är därför vi behöver ett stort utbud av hjälpmedel, och det är just på grund av att behoven är mycket olika som vi också behöver gå in med stora resurser för att hjälpa handikappade. Det är därför vi måste ha möjligheter att anpassa bostäder och hjälpmedel till handikappade. Sådana möjligheter finns, och vi skall satsa på att bygga ut dem. Men de finns alltså redan i dag.

I mitt svar till Margit Gennser har jag sagt att jag tycker att själva tanken på en hjälpmedelsgaranti är bra. Denna tanke har framförts i handikapputredningen och där utformats så, att om man inte får hjälp av sin egen sjukvårdshuvudman skall man kunna vända sig någon annanstans för att få hjälp. Jag har emellertid litet svårt att inse att en hjälpmedelsgaranti skulle vara särskilt mycket värd om den innebär att man får ett begränsat ekonomiskt stöd. Ofta behöver man ju faktiskt det fulla stödet för att kunna få valfrihet. Att ge ett begränsat ekonomiskt stöd är inte ett sätt att vidga valfriheten utan snarare ett sätt att begränsa valfriheten.

Till sist: EES-avtalet leder inte till några ändringar i den svenska handikappolitiken. Den har inga som helst konsekvenser för den politiken, så den kommer inte att beröras i socialdepartementets bilaga till EES-propositionen till riksdagen.

Anf. 30 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Ibland vet man kanske inte riktigt hur marknaden ser ut. Det är väldigt svårt att sitta som politiker på socialdepartementet och lära känna den varierade verklighet som finns. Det är kanske lättare att komma i kontakt med verkligheten när man har nära kontakt med anhöriga som har svåra handikapp och när dessa anhöriga dessutom har kontakt med andra handikappade – det finns ju faktiskt nätverk, tack och lov. Handikappade hjälper ofta varandra med att hitta lämpliga hjälpmedel.

Nej, jag sade inte att detta var ett speciellt problem för familjen Gennser. Vad jag är förvånad över är att herr Westerberg inte förstår vitsen med en hjälpmedelsgaranti, som skulle innebära att man i vissa fall kunde välja att få ut pengar och själv hitta lämpliga hjälpmedel. Det är på så sätt vi får variation. Våldigt många av dem som är handikappade, som t.ex. har haft polio, är mycket resursstarka människor, som verkligen har förmåga att hitta utbudet både inom landet och utomlands. Varför inte se till att dessa människor, som verkligen behöver mycket pengar, belastar det här kontot? Det skulle dels innebära att marknaden fick impulser och mer information, dels skapa vissa incitament för de handikappade att själva betala en del av kostnaden. Detta skall naturligtvis existera vid sidan av hjälpmedelscentralerna. På detta sätt skulle man kunna få variation. Tyvärr har inte herr Westerberg förstått det.

Jag har inte sagt att vi skulle ändra vår handikappolitik. Jag trodde inte att handikappinstitutets kravspecifikation var essensen av svensk handikappolitik. Jag trodde att handikappolitiken gick ut på att ge människor möjligheter att leva ett fullvärdigt liv, trots att de har råkat ut för olyckshändelser, sjukdom, osv. Jag frågade därför: Är det inte så att handikappinstitutets listning av hjälpmedel de facto leder till tekniska handelshinder? Har socialdepartementet övervägt dessa tekniska handelshinder? Avser man att försöka ändra dessa regler, eller anser man att det är helt onödigt?

Anf. 31 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag har i varje fall inte hittills uppfattat att handikappinstitutets verksamhet leder till tekniska handelshinder, men det är möjligt att den saken behöver belysas ytterligare.

Självfallet kan man inte genom att "sitta på socialdepartementet" – som fru Gennser uttrycker det – lära sig särskilt mycket, även om det finns många erfarna personer där. Ännu viktigare är naturligtvis att komma ut i verkligheten och att ha kontakt med de intresseorganisationer som verkligen har överblick över det här området. Sådana kontakter har jag både utanför departementet och med organisationer snart sagt dagligen. Jag tror därför att jag den vägen kan få en ganska hygglig information om hur läget är.

Margit Gennser återkommer till frågan om hjälpmedelsgarantin. I Margit Gennsers interpellation talas det om att den handikappade skall få en ersättning motsvarande 70 % av vad han eller hon annars skulle ha fått. Det innebär att man först måste utreda vad den handikappade annars skulle ha fått, dvs. vad hjälpmedlet kostar i ursprungligt skick, vad det kostar efter individuell anpassning och vad som är 70 % av detta belopp. Om det är fråga om 70 % av ett fast belopp vet man ju inte om pengarna räcker till den individuella anpassning som krävs. Förslaget verkar därför minst sagt något ogenomtänkt. Margit Gennser får väl fundera ett varv till och komma igen så småningom.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1991/92:173 om sammansättningen av kommittén för nedläggning av byggnadsstyrelsen

Anf. 32 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Birgitta Wistrand har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att ge begreppet jämställdhet en reell innebörd inom mitt verksamhetsområde. Frågan har ställts bl.a. mot bakgrund av sammansättningen av kommittén för ombildning av byggnadsstyrelsen.

Mot bakgrund av propositionen om jämställdhetspolitiken inför 90-talet har statsmakterna bl.a. antagit konkreta, tidsbestämda mål för kvinnorepresentation i statliga styrelser, nämnder och kommittéer.

Målet är att kvinnors andel i de statliga organen innevarande år bör ha ökat till minst 30 % och till år 1995 till minst 40 %. Slutmålet jämn könsfördelning bör vara uppnått år 1998.

Inom finansdepartementets kommittéväsande utgör andelen kvinnor för närvarande ca 20 %. Vad gäller just kommittén för ombildning av byggnadsstyrelsen har jag numera förordnat ytterligare sju personer att delta i arbetet, varav tre är kvinnor.

En sammanställning över finansdepartementets myndigheter och nämnder visar att 347 stycken, dvs. ca 29 %, av det totala antalet ledamöter (1 192 stycken) är kvinnor.

Låt mig särskilt nämna att riksrevisionsverket och statskontoret har 44 resp. 50 kvinnor i sina råd. Statistiska centralbyråns styrelse består till 46 % av kvinnor.

Vid extern representation där regeringen, i detta fall finansdepartementet, utser ledamöter i t.ex. banker, försäkringsbolag och allemansfonder uppgår kvinnorepresentationen till drygt 33 %.

Mot bakgrund av det siffermaterial jag nu har redovisat har jag förhoppningar om att de uppställda målen för kvinnors andel av representationen i de statliga organen skall kunna uppnås inom mitt verksamhetsområde. Med detta har jag svarat på frågan om kvinnors representation i de organ som regeringen själv tillsätter. Jag vill dock betona att det krävs flera åtgärder för att ge jämställdheten en reell innebörd. Det kräver ett aktivt arbete på många områden, inte bara från regeringens sida utan också t.ex. från arbetsmarknadens parter och näringslivet.

Anf. 33 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Fru finansminister! Jag vill tacka för svaret. Jag uppskattar den mycket grundliga genomgång som finansministern har gjort för att kartlägga jämställdheten inom just sitt ansvarsområde. Jag kommer i dag att inlämna en rad interpellationer för att få liknande redogörelser från andra departement. Jag tror nämligen att det är bra att vi får de här frågorna kartlagda och uppföljda.

Jag uppskattar också intresset för att få en ökad andel kvinnor, men jag blir litet besviken när Anne Wibble säger att hon har *förhoppningar* om att kunna öka kvinnors andel. Jag vet ju att det krävs hårt arbete och kanske också en del friktion för att man skall kunna åstadkomma en rimlig könsfördelning inom de organ som finns inom finansministerns domvärjo. Jag skulle

alltså önska att finansministern hade sagt att hon gärna skulle arbeta för att öka andelen, inte bara att hon har förhoppningar om att den skall öka.

Man kan konstatera att det inom vissa av myndigheterna inom finansdepartementets ansvarsområde – som finansministern också tar upp i svaret, nämligen riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån – finns en rätt stor andel kvinnor. Men det finns också myndigheter där kvinnor saknas helt eller där det bara finns en ledamot som är kvinna, och dessutom återkommer en och samma ledamot på ganska många ställen. Det handlar därför egentligen om väldigt få kvinnor. Inom riksgäldskontoret finns t.ex. bara en kvinnlig ledamot, Riksskatteverket och det ekonomiska rådet saknar helt kvinnliga ledamöter. Statens arbetsmiljöråd och expertgruppen för offentlig ekonomi har också bara manliga ledamöter. Två av tolv ledamöter i statens arbetsgivarverk är kvinnor.

Jag skulle naturligtvis kunna fortsätta uppräknningen, men jag tänker i stället gå tillbaka till själva grunden för min interpellation, nämligen nedläggningen av byggnadsstyrelsen. Hur kommer det sig att det blir sju nya ledamöter som skall delta i arbetet med detta, och varför är bara tre av dem kvinnor? Nu blir det en kommitté bestående av elva ledamöter, varav tre är kvinnor. Man kunde kanske ha tänkt sig några fler kvinnor. Vad är skälet till detta?

Jag vill ta upp ytterligare en fråga, som kanske är den viktigaste. Det sägs ju att det skall finnas 40 % kvinnor i de statliga organen år 1995. Detta har man fattat ett beslut om. Detta måste ju då också gälla ordförandeposterna. I dag finns det inte någon kvinna som är ordförande i någon av dessa myndigheter. Det har nu under hösten tillsatts en utredning med Britta Bjelle som ordförande, så det finns faktiskt en kommitté med kvinnlig ordförande. Men annars saknas helt kvinnor på ordförandeposterna. Vi har alltså nästan 40 % att återta. Vad skulle finansministern vilja göra för att öka antalet kvinnliga ordförande? Det är ju först när detta är uppnått som kvinnor på allvar kan påverka arbetets utformning, innehåll och inriktning.

Med detta vill jag tacka för svaret.

Anf. 34 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! För någon månad sedan hade jag en interpellationsdebatt med utbildningsminister Per Unckel i ett likartat ärende. Regeringen hade då tillsatt organisationskommittén för den nya servicemyndigheten för högskolan, och jag tog upp en debatt i frågan eftersom denna kommitté innehöll bara män. Jag förde då fram mina egna erfarenheter från stora omorganiseringar, närmast då den inom socialstyrelsen, som entydigt pekar på att både mäns och kvinnors erfarenheter måste tas till vara vid omvälvande förändringar på en arbetsplats. Jag nämnde också då att det går att hitta kompetenta kvinnor för dessa uppgifter, bara man ser sig omkring. Utbildningsministern fick vid det tillfället ett par jämställdhetsglasögon av mig, att använda inför olika beslut för att påminnas om att beakta både mäns och kvinnors intressen.

Jag finner nu att finansministern, i motsats till utbildningsministern, rätade till felet innan vi möttes här i kammaren. Det är ju naturligt, eftersom det i vårt parti finns en tradition på detta område; Folkpartiet liberalerna är

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

*Svar på
interpellationer*

ett parti som bär jämställdhetens förtecken. Jag ser detta som en tydlig strävan från finansministern att föra den här traditionen vidare i en väldigt manligt betonad värld. Det finns nu en statistik över hur läget är, och det finns en strävan att förändra läget, så att man når målet att kvinnornas andel skall vara minst 40 %. I mitt kvinnoförbund vill vi att målet skall vara 50 %.

Jag vill emellertid ändå utdela de här glasögonen till finansministern, att ta på innan beslut undertecknas. De kan fungera som en liten väckarklocka och göra att man ställer sig frågan: Finns det något jämställdhetsärende i det här beslutet?

För protokollet skall jag väl nämna att det ena glasets består av tecknet för kvinna, dvs. en cirkel med ett kors neråt, och på det andra glasets finns en cirkel med en pil uppåt. Dessutom finns en liten gubbe och en gumma på glasen. Jag ber att få överlämna glasögonen.

Anf. 35 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag tackar Barbro Westerholm så mycket för de stiliga glasögonen. Men om man sätter dem på sig ser man kanske ännu sämre än utan, så man skall väl använda dem med förstånd, som så mycket annat.

Låt mig försöka svara på Birgitta Wistrands frågor. Jag tror att det är oerhört centralt att man når det gäller exempelvis kommittésammansättningar inte enbart ser på varje kommitté för sig, utan att man faktiskt ser till sammansättningen över ett bredare område.

Det jag sade om att jag hade förhoppningar kan med fördel utbytas mot att jag tänker se till att de uppställda målen kommer att uppnås. Jag har för avsikt att göra det. Svårigheten att vara tvärsäker i den frågan hänger samman med att många kommittéer, styrelser och annat är parlamentariskt sammansatta. En förutsättning är därför att andra partier nominerar kvinnor, och det sker tyvärr inte alltid, trots en del påstötningar från både mig och andra statsråd.

Detsamma gäller faktiskt viss representation i fråga om arbetsmarknadens parter. Trots att det finns en gammal regel om att det skall nomineras både en kvinna och en man sker inte detta alltid. Regeringen har tjatat om detta och tänker fortsätta att göra det. Jag kan försäkra Birgitta Wistrand att jag också avser att försöka få fler kvinnliga ordförande. Jag tror att det bästa sättet att uppnå målet fler kvinnliga ordförande och fler kvinnliga representanter är att ha så att säga en liten bank – som vi har på departementet –, helt enkelt en lista med namn på duktiga och bra personer. Den listan kan man alltid se på när det är aktuellt att utse personer till olika typer av uppdrag.

Som en liten motvikt mot de kommittéer eller styrelser som Birgitta Wistrand talade om och där det fanns ingen eller bara en kvinna vill jag nämna att finansdepartementet i går tillsatte en kvinna när det gällde en nämnd för att lösa tvister vid övergång till ett nytt statligt pensionsavtal. I nämnden som består av tolv personer finns det i varje fall 50 % kvinnor, sex män och sex kvinnor.

Jag kan också informera om en sak som jag tror är väl så viktig i jämställdhetsarbetet på det ekonomisk-politiska området, nämligen att det på tjänstemannasidan inom finansdepartementet finns en kvinnlig budgetchef och ett

mycket stort antal kvinnliga cheftjänstemän, vilket för det första torde vara ovanligt internationellt och för det andra för med sig att det blir lättare att rekrytera fler både yngre och äldre kvinnor till denna typ av ämnesområden, som enligt min uppfattning ibland felaktigt har ansetts vara manliga områden. Här finns det alltså en mycket bra grund att bygga på.

Som framhölls i interpellationen omfattar mitt verksamhetsområde inte bara de kommittéer och styrelser som finansdepartementet utser i de verk som lyder under departementet. I ännu högre grad är det ju fråga om hela den ekonomiska politiken. I dessa dagar är kanske den kommunala ekonomin särskilt viktig. Där blir det oerhört stora effekter, och det rör sig om en oerhört viktig förutsättning för att kvinnor på alla samhällsområden skall kunna delta på samma villkor som män.

Som Birgitta Wistrand säkert känner till finns det i den kommunala propositionen ett avsnitt om jämställdhetspolitik. Där skrivs om de förbättringar som blir möjliga, om vi kan genomföra de förslag som vi lägger fram. Jag tror att det är relativt ovanligt att man i en ekonomisk-politisk proposition har ett särskilt avsnitt med rubriken Jämställdhetseffekter. Det är min avsikt att se till att sådana beskrivningar kommer att finnas i de ekonomisk-politiska propositionerna. Jag tror att det i kombination med andra åtgärder faktiskt är ganska viktigt att i de större sammanhangen ta upp även det som brukar anses som litet specifika ämnesområden.

Jag tycker att vi är på god väg. Självfallet får man aldrig sluta att ta upp frågor och försöka förbättra. I det svar som jag gav i början ligger att jag tänker se till att de uppställda målen kommer att uppnås. Det är naturligtvis en fördel om alla intressenter tar upp frågorna ofta. Därför välkomnar jag både Birgitta Wistrands interpellation och Barbro Westerholms inlägg. Jag tror att det är viktigt att frågorna följs upp med debatt och diskussion så ofta tillfälle ges.

Anf. 36 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman, fru finansminister! Det andra svaret som jag fick visar ju hur viktigt det är att det är kvinnor som leder. Jag tror att det inte hade sett ut på det här sättet, om vi hade haft en manlig finansminister. Därför är jag särskilt glad över att vi har en kvinnlig finansminister.

Jag tycker också att det beträffande sista delen av finansministerns svar, som gällde kommunernas ekonomi och den ekonomiska politiken, är särskilt viktigt att vi har en kvinna som förstår kvinnors villkor och kvinnors verklighet.

Jag vill bara tacka för de nya informationerna och säga att jag gärna fortsätter att delta i debatten. Tack!

Anf. 37 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Bara som information vill jag säga att de borgerliga kvinnoförbunden i början av juni kommer att till regeringen lämna över en lista med namn på kvinnor som är kompetenta och lämpliga för olika poster – chefsposter, landshövdingposter, kommittéuppdrag m.m. – med en beskrivning av kvinnornas speciella intresseområden. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motion
1991/92:U14 till utrikesutskottet

8 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkande
1991/92:KU22 Ändrade tillståndsregler för personaladministrativa person-
register

Skatteutskottets betänkanden
1991/92:SkU29 F-skattebevis – nya regler för skatteavdrag och socialavgif-
ter, taxeringsfrågor
1991/92:SkU32 Socialavgifter på vissa förmåner, m.m.

Lagutskottets betänkande
1991/92:LU36 Luganokonventionen

Utrikesutskottets betänkanden
1991/92:UU20 Frihandelsavtal mellan Sverige och Lettland, m.m.
1991/92:UU21 Frihandelsavtal mellan Sverige och Litauen, m.m.
1991/92:UU27 Godkännande av avtal mellan EFTA-staterna och
Tjeckiska och Slovakiska federativa republiken
1991/92:UU28 Frihandelsavtal mellan Sverige och Estland, m.m.

Kulturutskottets betänkanden
1991/92:KrU30 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
1991/92:KrU32 Förnyad behandling av vissa biblioteksfrågor

Utbildningsutskottets betänkanden
1991/92:UbU19 Läroplansfrågor och betygsfrågor
1991/92:UbU20 Lärarutbildningen m.m.
1991/92:UbU23 Riksbankens jubileumsfonds verksamhet under år 1991

9 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställtts

den 20 maj

1991/92:797 av *Guðrun Norberg* (fp) till försvarsministern om Nitro Nobels dynamittillverkning för försvarsändamål:

Det norska bolaget Dyno Industrier A/S äger fabriken Nitro Nobel, Gyt-torp, Nora. Vid Nitro Nobel tillverkas huvudsakligen sprängämnen och tändmedel. Dyno Industrier har även en fabrik i Norge, Gullaug, med lik-nande produktion, och nu överväger koncernledningen att flytta all dynamit-tillverkning från Nitro Nobel till Gullaug.

Produktionen vid Nitro Nobel är huvudsakligen civil, men det finns även ett åtagande till FMV avseende krigsmateriel.

Med anledning av ovanstående ber jag att få ställa följande fråga till stats-rådet Björck:

Finns det något förbehåll e.d. i regeringens godkännande av Dynos köp av Nitro Nobel år 1986 avseende upprätthållande av dynamittillverkning för försvarsändamål?

1991/92:798 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till kulturministern om praxis i utvisningsärenden:

Enligt uppgifter i pressen hävdar den nyligen utsedda utlänningsnämnden att man avser frångå regeringens tidigare praxis avseende utlänningars utvis-ning ur riket. Utlänningsnämnden menar att asylsökandes brottslighet inte bör bedömas lika strängt som tidigare.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd vidta med anledning av utlännings-nämndens frångående av tidigare praxis?

1991/92:799 av *Alf Wennerfors* (m) till statsrådet Alf Svensson om bered-ningen för humanitärt bistånd beträffande ärenden som kräver sekretessbe-handling:

Enligt beslut av regeringen skall en särskild beredning för humanitärt bi-stånd uttala rekommendationer vad gäller sådana ärenden som kräver sekre-tessbehandling. Den förändrade situationen i södra Afrika och Latiname-rika har inneburit att det inte längre finns ärenden att behandla, i varje fall inte hemliga ärenden.

Mot denna bakgrund ber jag att få ställa följande fråga till biståndsminis-ter Alf Svensson:

Är statsrådet beredd att nu avskaffa den särskilda beredningen för humanitär bistånd avseende ärenden som kräver sekretessbehandling?

1991/92:800 av *Eva Zetterberg* (v) till kulturministern om Skogskyrkogården:

Skogskyrkogården i Stockholm är klassad som ett av världens främsta kulturmonument. Kyrkogårdens grönytor och gravar är välbehållna, men byggnaderna är i stort behov av restaurering. I nästan 30 år har byggnaderna fått förfalla.

Bl.a. har Sveriges Arkitekters riksförbund påtalat missförhållanden i skötsel av detta unika kulturminne.

Vänsterpartiet finner det mycket angeläget att upprustningen av Skogskyrkogårdens byggnader omedelbart påbörjas – inte minst av sysselsättningskäl.

Liknande upprustningar har föreslagits av Vänsterpartiet i Stockholms kommun och landsting, men i detta fall har regeringen ett speciellt ansvar, eftersom det gäller ett internationellt viktigt kulturmonument.

När kommer regeringen att ge Stockholms kommun hjälp med att rusta upp byggnaderna på Skogskyrkogården?

1991/92:801 av *Christina Linderholm* (c) till kommunikationsministern om miljöansvaret vid bedömningen av kommunikationsfrågor:

Flera olika frågor som berör storstadsmiljön behandlas för närvarande inom kommunikationsdepartementet. Det gäller t.ex. Bromma flygfält och den s.k. Dennisuppgörelsen. Inom regeringen finns förutom det övergripande miljöansvaret hos miljö- och naturresursdepartementet också ett sektorsvis miljöansvar hos varje fackdepartement.

Jag vill nu fråga kommunikationsministern:

Hur bedöms miljökonsekvenser av olika alternativa handlingslinjer när viktiga beslut som påverkar storstadsmiljön bereds inom departementet?

1991/92:802 av *Christina Linderholm* (c) till socialministern om en barnombudsman:

Alltför många barn far illa i Sverige i dag. Skolelever mobbas, barn utsätts för olika former av övergrepp av vuxna, barn lever i otrygga förhållanden. Det är svårt att bli trodd som barn.

För en tid sedan remissbehandlades ett förslag till inrättande av en barnombudsman. Övervägande del av remissinstanserna var positiva till en sådan tjänst. Sverige har också undertecknat FN:s barnkonvention om barns rättigheter, vilket medför särskilda åtaganden.

Jag vill fråga socialministern:

Är statsrådet beredd att medverka till att Sveriges barn får en barnombudsman, med verkliga befogenheter, som kan företräda barn, informera och ställa krav så att barns rätt till trygg uppväxt säkerställs?

Folkpartiets ordförande, Bengt Westerberg, har lovat anslagshöjningar till filmen i Sverige i storleksordningen 30 milj. kr. Regeringen har utlovat en filmproposition till april månad i år, och riksdagen har utgått ifrån att propositionen kommer under våren.

I anledning härav frågar jag kulturministern:

Kommer Folkpartiets löfte om dessa höjningar till filmen att infrias i regeringens förslag till riksdagen, som redan borde ha funnits på riksdagens bord?

1991/92:804 av Lena Klevenås (s) till kulturministern om ansökningarna om asyl:

De långa väntetiderna för asylsökande är ett problem som alla regeringar har brottats med. Nu har vi fått en ny utlänningsnämnd som har till syfte att förkorta väntetiderna.

Jag har dock fått alarmerande uppgifter, från invandrarverkets förläggning på Tånga Hed i Vårgårda, om att en ny praxis har börjat utvecklas genom att så gott som samtliga asylsökande som får avslag gör en ny ansökan. Att göra en s.k. ny ansökan används tydligen som en ny sorts överklagningsmetod.

En hel avdelning på invandrarverket tycks arbeta med dessa nya ansökningar.

Om dessa uppgifter är riktiga är jag rädd att inte heller detta försök att korta väntetiderna kommer att lyckas.

Därför vill jag fråga invandrarministern:

Håller det på att utvecklas en ny praxis i hanteringen av asylärenden som inte var avsedd, och vad tänker man i så fall göra åt detta?

den 21 maj

1991/92:805 av Birger Hagård (m) till kulturministern om allmänhetens möjligheter att se TV 4:

Av tidningsuppgifter framgår att ca 800 000 av dem som är anslutna till kabelnätet ännu inte fått tillgång till TV 4.

Skälet till detta är att kabel-TV-företagen enligt riksdagsbeslut har rätt att ta ut ersättning för sina tekniska kostnader – men en del hyresvärdar anser sig inte vilja betala denna ersättning. De anser i stället att staten skall ersätta kabel-TV-företagen för de kostnader som uppstår på grund av TV 4-sändningarna.

För att beslutet att TV 4 skall nå ut till alla svenska TV-tittare skall få ett reellt innehåll måste den låsning som uppstått brytas på något sätt. Ett sätt är att kabel-TV-företagens förhandlingsposition klargörs genom att det tydligare markeras att de har en ovillkorlig rätt att ta ut ersättning samt att vägra sända TV 4 om de inte får den ersättning riksdagsbeslutet ger dem rätt att ta ut.

Vad avser statsrådet Friggebo att göra för att bryta den låsning som uppstått och som gör att 800 000 svenskar ännu inte har tillgång till TV 4?

1991/92:806 av *Sten Söderberg* (-) till statsrådet Reidunn Laruén om vidgade arvsregler:

Det är hög tid att ändra arvsreglerna och utsträcka arvsrätten. En sådan ändring skulle göra att våra arvsregler blir mer lika dem i andra västeuropeiska länder. Allmänna arvsfonden, som väl överlevt sig själv, skulle kunna bortrationaliseras. En dylik ändring skulle kunna bidra till stora besparingar i administrationen (hos länsstyrelserna, kammarkollegiet och socialdepartementet). Vidare skulle ändringen stärka släktbanden.

Min fråga är:

Avser regeringen att ändra arvsreglerna så att arvsrätten vidgas?

1991/92:807 av *Birgit Henriksson* (m) till justitieministern om respekten för lag och rätt:

Det är viktigt att respekten för lag och rätt upprätthålles. Inte minst viktig är den insats som enskilda människor kan göra för att hindra brottslig eller uppenbart farlig verksamhet. Dess värre inträffar det att sådana ingripanden slutar illa för den som velat ställa allt till rätta, medan den felande tycks gå fri.

Det allmännas reaktion är ibland av den arten att den felande kommer lindrigare undan än den som syftat till att ingripa för att undvika fara eller förhindra brott.

Vilka åtgärder är justitieministern beredd att vidta för att reaktionen i sådana fall skall vara i bättre överensstämmelse med det allmänna rättsmedvetandet?

1991/92:808 av *Kenneth Lantz* (kds) till finansministern om tullen och Bromma flygplats:

Vi har i dagarna fått besked om avmonopoliseringen för inrikesflyget, vilket öppnar nya möjligheter och förbindelser mellan t.ex. Malmö och Bromma. Linjen kommer inom kort att trafikeras av Malmö Aviation. Malmö Aviation har intresse av att starta förbindelser mellan Bromma och London, för att få en bra täckning av resbehovet. Det finns i dag tullresurser på Bromma, och flygplatsen är förberedd för internationell trafik. Men, vi har genom pressen fått veta att tullverket utnyttjar denna situation för ansökan om utökning av tulltjänster. Detta förfarande kan komma att fördröja handläggandet av ärendet. Därför vill jag fråga finansministern hur regeringen ämnar handlägga denna fråga. Det är viktigt för opererande bolag att känna trygghet och kontinuitet innan ett så pass stort projekt dras i gång.

Väntan kostar varje dag stora belopp för bolaget, därför vill jag fråga:

Kan finansministern ge besked om hur och när tullverkets ansökan om utökning av tjänster kommer att handläggas?

Enligt uppgift har nära 200 milj.kr. använts till generell upplysning avseende farorna med HIV och aids. Allmänheten har bibringats uppfattningen att heterosexuella löper lika stor risk att drabbas som homo- eller bisexuella.

Detta påstående är inte korrekt, och det är beklagligt att statliga medel används till informationsverksamhet som inte är sakligt underbyggd.

Är statsrådet beredd medverka till att information om faran med HIV och aids i första hand riktar sig mot de grupper där riskmomentet är mest utvecklat?

1991/92:810 av *Laila Strid-Jansson* (nyd) till miljöministern om bomullsodlingen och miljön:

Bomull uppfattas som ett rent naturmaterial. Men ingenting kan vara felaktigare, eftersom bomull odlas med stora mängder bekämpningsmedel, en miljöfarlig odling av kolossala format. Men det är inte nog med det. Bomullen klorbleks dessutom i mycket stor omfattning. 5 % av Indiens yta odlas med bomull, men 50 % av bekämpningsmedlen används i bomullsodlingen. 25 % av bekämpningsmedlen i u-länderna används för bomullsodling. Enligt en rapport från WHO förgiftas årligen 25 miljoner människor i u-länderna av bekämpningsmedel.

Vilka åtgärder har miljöministern vidtagit för att komma åt problemen kring bomullsodlingens stora miljöeffekter?

1991/92:811 av *Martin Nilsson* (s) till statsministern om finansieringen av ett vårdnadsbidrag:

I regeringsförklaringen står det klart och tydligt att regeringens intention är att införa ett s.k. vårdnadsbidrag.

Det finns flera anledningar att vara frågande till ett sådant system. Det har ofta benämnts som en kvinnofälla där kvinnorna tvingas bort från arbetsmarknaden på grund av brist på privatekonomisk lönsamhet av arbete samt brist på barnomsorgsplatser.

Min intention här är dock inte, även om det är väl så viktigt, att fråga om konsekvenserna för de enskilda föräldrarna av ett vårdnadsbidrag.

I en debattartikel på DN-Debatt har ordföranden i Moderata ungdomsförbundet uttryckt oro för vårdnadsbidraget sett ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Han ställer sig frågande till hur den borgerliga regeringen skall klara av att sänka skatterna, också detta fastslaget i regeringsdeklarationen, om man samtidigt skall genomföra en av de mest kostsamma reformer vi sett i modern svensk historia. Samtidigt kan vi konstatera att statens budgetunderskott växer till oanade proportioner.

Därför blir min fråga nu om det är statsministerns avsikt att finansiera eventuella inkomstbortfall och utgiftsökningar som följd av ett vårdnadsbidrag genom ett utökat budgetunderskott, genom kraftiga neddragningar

inom existerande välfärdssystem eller genom att avstå från stora skattesänkningar.

1991/92:812 av *Åke Gustavsson* (s) till kulturministern om Moderna museet:

Fastighetsnämnden i Stockholm har framfört till regeringen att den anser det önskvärt att Moderna museets verksamhet helt eller delvis flyttas till Kulturhuset i Stockholm. Detta skulle betyda att byggandet av ett nytt modernt museum på Skeppsholmen inte skulle kunna genomföras enligt planerna.

Mot denna bakgrund vill jag fråga kulturministern:

Är orsaken till att regeringen ännu inte gett byggnadsstyrelsen i uppdrag att genomföra projekteringen för byggandet av ett nytt modernt museum på Skeppsholmen att regeringen överväger att gå fastighetsnämnden i Stockholm till mötes?

1991/92:813 av *Ulf Melin* (m) till statsrådet Beatrice Ask om gymnasieskolans tekniska och naturvetenskapliga linjer:

Intresset för gymnasieskolans tekniska och naturvetenskapliga linjer minskar för tredje året i rad. Det visar de senaste uppgifterna om elevernas förstahandsval till gymnasieskolan i höst. Valen är också könsbundna.

Detta är en mycket allvarlig utveckling. Bristen på utbildade tekniker kommer att vara hämmande för industrin när det gäller kompetens- och teknikutveckling när konjunkturen vänder uppåt igen.

Vilka åtgärder ämnar skolministern vidta för att få fler studerande att välja tekniska och naturvetenskapliga utbildningar i gymnasieskolan?

1991/92:814 av *Martin Nilsson* (s) till statsrådet Beatrice Ask om statsbidragen till skolorna:

I Lärarnas tidning nr 13 1992 finns ett reportage från Helsingborgs Kristna skola. I intervjun med rektor Birgitta Rydberg framförs bl.a. följande ståndpunkter: "De föräldrar som agar sina barn ska göra det med kärlek utan att låta sin egen vrede gå ut över barnen. När man vet att en överordnad har fel så ska man ändå underordna sig och lyda för man får i sinom tid upprättelse av Gud."

Skapelseberättelsen gäller som den rätta läran. Det skulle säkert gå att finna fler exempel på gentemot svensk utbildningspolitik helt avvikande ståndpunkter. Det framgår också att av skolans nio lärare är bara en behörig. Självklart skall elever och föräldrar ha rätt både till god kvalitet och att välja skola. Dessa skolor borde dock för att erhålla skattemedel ändå sägas uppfylla några slags grundläggande värderingar, typ respekt för demokrati, lagar och vedertagen vetenskap. Trots att inte nämnda skola och liknande uppfyller dessa krav har regeringen beviljat statsbidrag.

Min fråga till statsrådet är:

Avser statsrådet att vidta åtgärder så att statsbidrag inte lämnas till sådana

1991/92:815 av *Martin Nilsson* (s) till utbildningsministern om rangordning av högskolor:

Statsrådet Unckel har i en intervju för Platsjournalens tidning nr 13/92 förespråkade ett system där olika högskolor utvärderas och framför allt rangordnas. Som motiv anges att det skall bli en press på högskolorna att hålla en hög kvalitet. Det finns stark anledning att vara tveksam till detta förhållningssätt och uttalande. Denna rankningskala kommer att fungera som en centralt dikterad norm för vad som är kvalitet.

Kvalitet är något som bäst avgörs av studenter och lärare gemensamt ute på de olika högskoleorterna. Rankningslistor utgör ett hot mot själva grunden i dagens process mot mer lokalt inflytande. Dessutom är det naturligtvis oroväckande när den centrala utvärderingen skall utföras av "ett sekretariat bestående av ett antal framstående akademiker". Såväl studenterna som samhällsföreträdarna ställs alltså utanför.

Nu blir därför min fråga om det är hela regeringens intention att införa ett system med listor där högskolornas kvalitet rankas.

1991/92:816 av *Inger Lundberg* (s) till finansministern om statsbidragen till kommunerna:

Tilläggsbudgetens förslag om förändrade statsbidrag till kommunerna betyder dramatiska försämringar av de kommunalekonomiska förutsättningarna i Örebro län. Alla kommuner i länet får betydande minskningar av statsbidragen. Hårdast drabbas de kommuner i länet som har den största arbetslösheten.

Så betyder kompletteringspropositionen översatt i skattekrönor över 3 kr. för en kommun som Degerfors med svåra strukturproblem. För Bergslagskommunerna Hällefors och Ljusnarsberg med en extremt hög arbetslöshet betyder förslagen vardera motsvarande 2:07 kr. Liknande dramatiska förändringar drabbar flera kommuner i ett av arbetslöshet extremt hårt drabbat län.

I bjärt kontrast mot hanteringen av de mest utsatta kommunerna står regeringens beslut att de sju kommuner – bl.a. Danderyd, Täby och Lidingö – där invånarna har de högsta inkomsterna och/eller de minsta sociala problemen över huvud inte kommer att få del av den indragning på 5,2 miljarder som föreslås för 1993.

Är finansministern beredd att i den fortsatta översynen av statsbidragen till kommunerna arbeta för väsentliga förändringar till förmån för de hårdast utsatta kommunerna?

den 22 maj

1991/92:817 av *Birger Andersson* (c) till kulturministern om privatradio-sändningar:

Kulturdepartementet har utarbetat en promemoria "Regler och villkor för privatradio" (Ds 1992:22).

Av föreslagen lag i promemorian framgår inte om privatradio kan få sändas med egen godkänd sändare. När det gäller närradio föreslås en lagändring, som gör detta möjligt.

Med anledning härav vill jag fråga kulturministern:

Får sändare som ägs av annan än Svensk Rundradio AB användas för privatradiosändningar?

1991/92:818 av *Birger Andersson* (c) till kulturministern om reklaminslagen i radio:

Kulturdepartementet har utarbetat en promemoria "Regler och villkor för privatradio" (Ds 1992:22).

Av Promemorian framgår att ett reklaminslag i radio inte får vara kortare än en minut, vilket är relativt lång tid i radio, om man har ambitionen att göra "rappa" radioprogram.

Med anledning härav vill jag fråga kulturministern:

Är kulturministern beredd att medverka till att kortare reklaminslag i radio än en minut kan accepteras i den kommande propositionen?

1991/92:819 av *Sten Söderberg* (-) till kulturministern om kulturens betydelse för politiken:

Det håller på att ske en stor nyorientering inom politiken. Ett tecken har kommit från kulturminister Friggebo vid öppnandet av det nya kulturdepartementet. Kulturministern framhöll då att benämningen "kulturarbetare" borde avskaffas därför att den benämningen proletariserade de inom kulturen kreativt verksamma. Dessa skulle i stället benämnas "KULTURSKAPARE". Därmed har kulturministern framhävt kulturens betydelse för politiken. Politiken måste söka ledning från kulturen och inte tvärtom. Med sitt framhävande av kulturskaparna har kulturministern inlett en nyorientering inom politiken. Alltså: Idéer från kulturen skall bli vägledande för politikens inriktning! Med denna nyorientering blir de centrala frågorna inom politiken att ta ställning till *människosyn och synen på arbetet*.

Min fråga är:

Är kulturministern beredd att fullfölja den inledda nyorienteringen och därvid tillvarata de idéer och forskningsresultat som föreligger i nämnda avseende?

I min förra fråga till kommunikationsministern angående gymnasieskolans särställning på marknaden utbud av körkortsutbildning till buss- och lastbilsförare efterlyste jag ett svar på elevens rättsosäkerhet vid en eventuell trafikolycka. Jag påstår att en sådan elev under övningskörning i gymnasieskolan kan åtalas för grov vårdslöshet och vållande av annans död utan att veta om att så kan bli fallet.

Min fråga är:

Vad ämnar kommunikationsministern göra åt 81 § i KKF för att jämställa elevens juridiska skydd med den som råder i privata trafikskolor?

1991/92:821 av *Sten Söderberg* (-) till kommunikationsministern om AMU:s körkortsutbildning:

AMU har i sitt anbud till länsarbetsnämnden i Älvsborgs län i år offererat att ta betalt per utfärdat körkort. Jag vill påstå att i valet mellan att underkänna en svag elev och att inte få betalt eller godkänna och få betalt, finns en lojalitetskris där trafiksäkerheten kan äventyras. Rätten att utfärda körkort hos AMU och gymnasieskolan är inte heller konkurrensneutral.

Min fråga är:

Kommer kommunikationsministern att föreslå att även privata trafikskolor får samma rätt som den gymnasieskolan har?

1991/92:822 av *Sten Söderberg* (-) till kommunikationsministern om tillsynen över gymnasieskolans körkortsutbildning:

TSV är tillsynsmyndighet för landets trafikskolor. På TSV finns kompetent personal för detta ändamål. TSV ställer krav på kompetens hos alla trafiklärare i privata trafikskolor. Skolverket är tillsynsmyndighet för gymnasieskolor. För att få en hög tjänst i skolverket behövs inte vanligt körkort. En gymnasielärare behöver inte ha den kompetens alla trafiklärare har och kan således inte anställas som lärare i en trafikskola.

Min fråga är:

Kan kommunikationsministern tänka sig att låta TSV bli tillsynsmyndighet för gymnasieskolans buss- och lastbilsutbildning?

1991/92:823 av *Martin Nilsson* (s) till utrikesministern om åtgärder för att hindra spridningen av missilteknik:

På mässan Ballistics'92 är militärer och vapenforskare från bl.a. Kina, Sydkorea, Israel och Jugoslavien (Serbien) inbjudna av FOA. Mässan syftar till att utbyta erfarenheter och föra forskningen vidare inom ett brett spektrum av militär ballistisk forskning.

Delvis handlar det om teknologi användbar för utveckling av långdistansmissiler, delvis om mer "jordnära frågor", såsom exempelvis hur en kula beter sig när den tränger in i en människas kropp, på engelska "soft targets".

Mässan utgör ett stöd till vapenutvecklingen i en rad länder som i internationella sammanhang normalt betraktas som militärt opålitliga.

Mässan bidrar dessutom till att motverka det arbete Sverige hitintills lagt ner på begränsning av spridning av missilteknik. Slutligen är det sannolikt så att mässan bidrar till att legitimera dessa länders regimer.

Min fråga till utrikesministern är därför om den svenska regeringen kommer att stödja det ickespridningsarbete som hittills varit Sveriges officiella ståndpunkt genom att inte bevilja militärer och vapenforskare från nämnda länder tillstånd att besöka Sverige och Ballistics'92.

1991/92:824 av *Sten Söderberg* (-) till statsrådet Alf Svensson om återanvändning i Baltikum av byggnader som rivits i Sverige:

Kommunfullmäktige i Ludvika har beslutat att det kommunägda bostadsföretaget Ludvikahem får riva 13 hyresfastigheter med 244 bostäder, varav 117 står tomma. Genom rivningen beräknas Ludvikahem spara 9 miljoner om året.

Samtidigt pågår också diskussioner, som initierats av Sabo, att hus som rivs i Sverige skall kunna återanvändas i Baltikum. Både AMS och UD har uttalat sig positivt och för nu diskussioner om hur det skall gå att genomföra detta rent praktiskt.

Alltså! Det finns ett antal betalda hus, pengar till frakt och flytt, pengar till rivning, samt tid och pengar till diskussioner av AMS, UD, m.fl. Vad saknas då, förutom vilja, etik samt logiskt tänkande? Jo, nämligen människor som bor i dessa rivningshotade fastigheter. Samtidigt behandlas hitkommande flyktingar inhumant, genom utplacering i flyktingförläggningar och i tält.

Min fråga är:

Tänker biståndsmministern finansiera export av rivna hyreshus till Baltikum?

1991/92:825 av *Sten Söderberg* (-) till justitieministern om översyn av datalagen:

Antalet dataregister är stort och ofta okänt för folk i allmänhet.

Många dataregister är icke registrerade, och i många fall är ingen registrerad som registeransvarig, har det visat sig vid en undersökning.

Att många dataregister innehåller felaktigheter har också kunnat konstateras.

För att råda bot på detta borde varje dataregister vara ålagt att en gång per år, utan anfordran till varje fysisk och juridisk person, utsända information om vilka uppgifter som finns om vederbörande i registret. Vidare borde varje sådant utskick också innehålla ett s.k. frisvar, så att vederbörande utan kostnad kan sända in en rättelse. Detta borde sättas in som en tvingande bestämmelse i 6 § i datalagen.

Min fråga är:

Har regeringen för avsikt att på ett sådant sätt få datalagen mera stringent?

Den f.d. jugoslaviska delrepubliken Makedonien har utropat sig som en självständig stat. Detta har skett efter en folkomröstning.

Det Jugoslavien som man tidigare tillhörde finns inte längre.

Man har väl definierade gränser för sitt territorium. Man har en regering/administration som har kontroll över detta territorium.

Det förekommer inga strider inom Makedonien. Man har inga stridigheter med omkringliggande stater.

Sverige har trots detta ännu ej erkänt Makedonien som självständig stat.

Jag vill därför fråga utrikesministern:

När kommer den svenska regeringen att erkänna Makedonien som självständig stat och upprätta diplomatiska förbindelser?

1991/92:827 av *Kent Carlsson* (s) till utrikesministern om erkännande av Bosnien-Hercegovina:

Den f.d. jugoslaviska delrepubliken Bosnien-Hercegovina har förklarat sig vara en självständig stat. En rad stater i bl.a. Västeuropa har erkänt staten Bosnien-Hercegovina.

Det finns en demokratiskt vald regering. Landet har väl definierade gränser.

Staten Bosnien-Hercegovina är dessutom medlem av ESK.

Att den jugoslaviska folkarmén har invaderat landet och försöker skjuta det sönder och samman kan inte vara ett skäl för Sverige att avstå från att erkänna staten Bosnien-Hercegovina.

Jag vill därför fråga utrikesministern:

När kommer den svenska regeringen att erkänna Bosnien-Hercegovina som självständig stat och upprätta diplomatiska förbindelser?

1991/92:828 av *Kent Carlsson* (s) till utrikesministern om Kosovo:

I det gamla Jugoslavien hade provinsen Kosovo stor självständighet och möjlighet att självt styra sin framtid. Genom Jugoslaviens upplösning förändrades detta. Serbien beslutade ensidigt att avsätta den lokalt valda regeringen och tillsatte en egen marionettregim. Detta trots att den gällande konstitutionen tydligt gav Kosovo autonomi.

Situationen för kosovo-albanierna, som utgör över 90 % av befolkningen, förvärras nu. Det rapporteras ständigt om övergrepp mot civilbefolkningen – misshandel, godtyckliga arresteringar, förgiftningar av skolbarn etc. Halvmilitära serbiska styrkor förs nu i stor mängd in i Kosovo.

Kosovo-albanerna planerar söndagen den 24 maj att genomföra ett presidentval. Risken är mycket stor att de halvmilitära styrkorna och den serbiska armén efter detta ingriper militärt för att behålla makten i Kosovo.

Jag vill därför fråga utrikesministern:

Vilka initiativ är regeringen beredd att ta för att undvika en liknande utveckling i Kosovo som skett i stora delar av det f.d. Jugoslavien?

1991/92:829 av *Kent Carlsson* (s) till utrikesministern om Bosnien-Hercegovina:

Bosnien-Hercegovina förblöder.

Dagligen dödas och skadas hundratals, kanske tusentals, människor i de strider som pågår i Bosnien-Hercegovina. Civilbefolkningen tvingas i hundratusental fly sina hem.

Den främsta orsaken till den uppkomna situationen är den serbiska armén (f.d. jugoslaviska folkarmén) och dess nära knutna halvmilitära styrkor. Utan deras direkta inblandning i Bosnien-Hercegovinas interna angelägenheter hade det funnits goda möjligheter att på fredlig väg lösa de problem och konflikter som funnits.

Den serbiska armén agerar inte utan att den politiska ledningen i Belgrad har godkänt ett sådant agerande. Ansvaret ligger därför ytterst på regimen Milosevic för att kriget har startat och att det fortgår.

Jag vill därför fråga utrikesministern:

Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att förmå Serbien och dess armé att dra sig ur Bosnien-Hercegovina och därmed möjliggöra en fredlig lösning på konflikten?

1991/92:830 av *Karl-Erik Svartberg* (s) till utbildningsministern om den akademiska undervisningen i turkiska språk:

Turkiska språk talas i ett område som sträcker sig från Kina i öster till Balkan i väster. I det ursprungliga Sovjetunionen talade 12 % av dess befolkning 20-talet turkiska språk. En del av dessa språk är nu på väg att bli nationalspråk i några av de nya stater som bildats ur det sönderfallande Sovjetunionen.

Turkisk kultur har i flera avseenden präglat utvecklingen på Balkan.

I Europa, också i Sverige, är de turkisktalande invandrargrupperna stora. Sveriges kontakter med de turkiska folken går långt tillbaka i tiden.

Det är mot bakgrund av ovanstående angeläget att det i Sverige finns goda kunskaper i de turkiska språken och de turkiska folkens kultur.

Jag vill därför fråga utbildningsministern:

Vilka planer har regeringen när det gäller att stärka den akademiska undervisningen i turkiska språk?

1991/92:831 av *Sten Östlund* (s) till näringsministern om kompetensutvecklingen av industrianställda:

En viktig förutsättning för att svensk industri skall vara konkurrenskraftig är att de anställda har en bra utbildning och att kompetensutvecklingen är hög i företagen. Det finns klara belägg för att bristerna är stora när det gäller arbetsgivarnas satsning på kompetensutveckling. De socialdemokratiska förslagen att stärka industrins kompetensutveckling har avvisats av arbetsmarknadsutskottets borgerliga majoritet.

Mot denna bakgrund skulle jag vilja ställa följande fråga till näringsminister Per Westerberg:

1991/92:832 av *Lahja Exner* (s) till arbetsmarknadsministern om åtgärder mot arbetslösheten:

Socialdemokraterna har i ett samlat program redovisat hur arbetslösheten nästa år kan pressas ned till 3 % i stället för att stiga till över 5 % som regeringen anger. Med regeringens politik tvingas regeringen redan nästa budgetår låna upp 10 miljarder kronor för att klara utbetalningarna till de arbetslösa. Med vår politik kan viktiga investeringar göras som skapar tillväxt och jobb, vilket leder till lägre kostnader för de arbetslösa.

Mot den här bakgrunden skulle jag vilja ställa följande fråga till arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund:

Är statsrådet beredd att medverka till att något av de socialdemokratiska förslagen genomförs i syfte att pressa ned arbetslösheten?

1991/92:833 av *Gudrun Schyman* (v) till miljöministern om sjöfarten och Stockholms skärgård:

Rödkobbsleden är återigen aktuell. Trots hård kritik från många remissinstanser tyder mycket på att den utredning som pågår kommer att lägga fram förslag på att inrätta Rödkobbsleden.

Detta är ett tecken på den handlingsförlamning eller ovilja som har funnits inom de stora partierna att aktivt ta fram en lösning av sjötransportproblemen till Stockholm. Att världens största färjor på sikt inte går ihop med den känsliga och unika natur som Stockholms skärgård utgör torde vara självklart för de flesta. Inte minst hos alla oss som bor och tillbringar vår fritid i skärgården är en miljöanpassad lösning av dessa problem mycket viktigt. Lösningen av dessa problem måste vara en kombination av flera åtgärder; utveckling av hamnarna och transportlederna söder och norr om Stockholm, maxstorlek på fartygen, bättre avgasrening, etc.

Att föreslå en ny led genom skärgården är enbart att skjuta problemen framför sig eller förvärja dem.

Jag vill därför fråga miljöministern:

När tänker regeringen presentera konstruktiva förslag till lösningar på dessa problem?

1991/92:834 av *Bertil Måbrink* (v) till kulturministern om diskriminering av bostadssökande:

Ett flertal upprörande händelser har den senaste tiden inträffat som visar på näst intill rasistisk behandling av bostadssökande.

Enligt svensk lag får ingen diskrimineras på grund av ras, nationellt eller etniskt ursprung. I dag i Sverige finns det exempel på att bostadssökande diskrimineras enbart på grund av efternamnet...

Detta är helt oacceptabla förhållanden, de tenderar dessutom att bli allt vanligare.

Med anledning av detta vill jag fråga invandrarministern:

Avser regeringen att verka för en informationskampanj rörande dessa frågor riktade till fastighetsägare?

1991/92:835 av *Annika Åhnberg* (v) till jordbruksministern om Sverige och EG:s subventionerade tobaksodling:

Inom ramen för EG:s jordbrukspolitik, CAP, subventioneras tobaksodling. Samtidigt satsas, i andra sammanhang, resurser på åtgärder för att minska tobaksbruket, eftersom det har så negativa hälsoeffekter.

Detta är enligt min mening orimligt. Om Sverige en gång blir medlem i EG (EU) kommer också vi att få bekosta denna jordbrukspolitik. Eftersom det nu inom EG pågår ett reformarbete beträffande jordbrukspolitiken, så är det särskilt viktigt med ett aktivt svenskt agerande. Jag anser att Sverige borde ta ställning mot subventioner till tobaksodling och aktivt verka för att de upphör.

Jag vill därför fråga jordbruksministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att klargöra det svenska förhållningssättet till subventioner av tobaksodling i EG?

1991/92:836 av *Annika Åhnberg* (v) till miljöministern om miljöavgifter på sprayfärger:

För kollektivtrafikresenärer är klotter ett tråkigt inslag i reseupplevelsen. Kostnaderna för att sanera bussar, pendeltåg och tunnelbanevagnar är höga och drabbar dels resenärerna och eftersom kollektivtrafiken delvis är skattefinansierad dels skattekollektivet.

Förutom alla insatser av social karaktär som kan vidtas och kulturåtgärder – som stimulans till graffiti på lämpliga platser – så behövs det ytterligare åtgärder. En sådan vore att belägga de sprayfärger som företrädesvis används med en miljöavgift, som sedan används för saneringsåtgärder. Medan sociala insatser och kulturinsatser är frågor av lokal karaktär så måste frågan om miljöavgift avgöras övergripande.

Jag vill därför fråga miljöministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att minska förekomsten av klotter och förbättra möjligheterna till saneringsåtgärder?

1991/92:837 av *Annika Åhnberg* (v) till miljöministern om miljöproblemen på grund av fritidsbåtar:

På 20 år har fritidsbåtsflottan nästan fördubblats. 90 % av utsläppen av kolväten från fartyg kommer från fritidsbåtarna. Stoft och kolmonoxid släpps också ut i stora mängder. Den låga förbränningstemperaturen är orsak till att dessa utsläpp blir så stora.

Effekterna av kolväteutsläppen är ofullständigt kända, men det är mycket troligt att kolväten tas upp av fisk. Fiskbestånden hotas. Bottendjur får svårare att föröka sig.

Miljökraven måste skärpas för fritidsbåtarna. Enligt min mening bör även

fritidsbåtar utrustas med katalysatorer. Ett sådant krav bör gälla senast fr.o.m. 1995. Dessutom bör informationen om de negativa miljöeffekterna av bensindrivna fritidsbåtar kraftigt ökas.

Jag vill fråga miljöministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att minska fritidsbåtarnas negativa miljöpåverkan?

1991/92:838 av *Annika Åhnberg* (v) till socialministern om Sverige och FN:s barnkonvention:

I november 1989 antog FN:s generalförsamling en konvention om barnets rättigheter. Den trädde i kraft ett år senare, efter att ha ratificerats av 20 stater varav Sverige var en. Barn i Sverige har det gott jämfört med barn i andra delar av världen. Men också i vårt land finns det utsatta barn. Sexuellt våld och annan misshandel förekommer, flyktingbarn tas i förvar och barn överges.

I en rapport till Rädda Barnen har villkoren för utsatta barn granskats. Alarmerande uppgifter redovisas i rapporten och slutsatsen som dras är att Sverige inte lever upp till det man åtagit sig enligt barnkonventionen. Vår lagstiftning är tillfredsställande, men det brister i efterlevnaden. Även i lågkonjunktur är våra förutsättningar att ge barn och ungdomar goda villkor större än många fattiga länders. Om inte ett land som Sverige lever upp till konventionen, vad är den då värd i verkligheten? Är den bara tomma ord på papper?

Jag vill därför fråga socialministern:

Vad avser regeringen göra för att Sverige skall leva upp till sina åtaganden enligt FN:s barnkonvention?

1991/92:839 av *Karl-Erik Svartberg* (s) till kulturministern om befrielse från jugoslaviskt medborgarskap:

Det är ett välkänt faktum att många kroater hade svårigheter att bli befriade från sitt jugoslaviska medborgarskap i samband med ansökan om svenskt medborgarskap, t.o.m. att av ambassaden få intyg om att de lämnat sin ansökan om befrielse.

En kroat från Bosnien har fått avslag på sin ansökan om svenskt medborgarskap med tillägget att om han inom två år kan visa att han är befriad från sitt jugoslaviska medborgarskap kommer han att beviljas svenskt medborgarskap.

Eftersom Jugoslavien inte längre existerar som stat vill jag fråga statsrådet Friggebo:

Upprätthåller regeringen fortfarande kravet på befrielse från det jugoslaviska medborgarskapet?

1991/92:840 av *Göran Magnusson* (s) till justitieministern om polisorganisationen:

Det råder stor oenighet mellan justitiedepartementet, Rikspolisstyrelsen

och lokala polismyndigheter om hur stort anslaget till polisen behöver vara nästa budgetår för att behålla nuvarande antal poliser i organisationen. Spännvidden uppges vara några hundra miljoner. Riksrevisionsverket har fått i uppdrag att "döma" i tvisten. Förhållandet skapar oro. Ett stort antal poliser är berörda; uppgifter om varsel om minskning av poliskåren finns i flera län. Det står visserligen ingenting i regeringsförklaringen om ökning av antalet poliser. Ändock framstår det som egendomligt att minskning av polisresurserna nu diskuteras, eftersom det i olika sammanhang sagts att polisen skall få ökade resurser.

Kan justitieministern garantera att ingen minskning av poliskåren måste ske som medför att poliser blir uppsagda från sina tjänster under den kommande treårsperioden på grund av otillräckligt budgetanslag?

1991/92:841 av *Bo Nilsson* (s) till kommunikationsministern om tidigareläggning av banverkets och vägverkets investeringar:

Socialdemokraterna har i ett samlat program redovisat hur arbetslösheten nästa år kan pressas ner till 3 % i stället för att stiga över 5 % som regeringen anger. För att klara utbetalningarna till de arbetslösa tvingas regeringen att redan nästa år låna upp 10 miljarder kronor.

I motionen "Vägar till arbete" redovisas hur vägverket och banverket kan tidigarelägga investeringar för ca 9 miljarder kronor under det kommande året. Med den politik som vi socialdemokrater anvisar skapas tillväxt och sysselsättning, vilket i sin tur leder till minskade samhälleliga kostnader för arbetslösheten.

Mot den bakgrunden vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Är kommunikationsministern beredd att medverka till att banverkets och vägverkets investeringar kan tidigareläggas?

1991/92:842 av *Inge Carlsson* (s) till kommunikationsministern om arbetslösheten i Östergötlands län:

10 013 östgötar var i april öppet arbetslösa. Under det senaste året har arbetslösheten i Östergötland ökat med hela 6 000 personer. Situationen på arbetsmarknaden har följaktligen försämrats, och fortsätter att försämrats, i ett rasande tempo. Därför krävs kraftfulla åtgärder – nu.

Byggnadsarbetarna har i samarbete med socialdemokraterna dammsugit länet på möjligheterna att snabbt få fram jobb och utbildningsplatser. Även om alla kommunerna har drabbats av problemen, finns det betydande skillnader inom länet. Därför är det enligt vår uppfattning särskilt viktigt att ge insatserna en regionalpolitisk tydlig profil. I dammsugningen återfinns bl.a. utbyggnaden av riksväg 51, Falla – Översätter. Första etappen kan tidigareläggas och påbörjas i år. Kostnaden är beräknad till 10 milj.kr. Utbyggnaden skulle få stor betydelse för Finspångs kommun. Utbyggnad av länsväg 580 mellan Pinnarp och Malexander i södra Östergötland är kostnadsberäknad till 20 milj.kr. Projektet kan startas i stort sett omgående. Båda projekten berör kommuner som drabbats särskilt hårt av arbetslösheten. De genom-

förda satsningarna inom infrastrukturområdet har hittills inte skapat ett enda jobb i Östergötland.

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

Mot bakgrund av ovanstående frågor jag därför statsrådet:

Är statsrådet beredd att vidta några åtgärder för att vända den negativa utvecklingen i Östergötland?

1991/92:843 av *Erling Bager* (fp) till försvarsministern om överskottet på livsmedel i beredskapslagren:

Inom försvarets beredskapslager produceras det årligen stora mängder med livsmedel. Men långt ifrån allt kommer till användning. Konservernas lagringstid är högst fem år, sedan kasseras dessa. Enligt uppgifter som jag fått utgör detta ett vanligt bekymmer inom försvaret om hur man skall bli av med maten. Jag reagerar kraftigt mot detta slöseri med livsmedel. Denna mat måste kunna komma till användning på något sätt.

Det har förts fram förslag om att försvaret bör sända det som inte konsumeras i tid till behövande i Östeuropa. Jag delar denna uppfattning. Försvarets mat är näringsrik och tillverkad av förstklassiga råvaror. Jag anser att dessa livsmedel snabbt och utan större besvär bör kunna sändas till de baltiska staterna där livsmedelsbristen är mycket stor.

Försvarets herculesplan kan med kort varsel sättas in i sådana transporter till Baltikum. Varje plan kan ta en last på upp till 20 ton. Fartygstransporter kan självfallet också sättas in den korta sträckan till våra baltiska grannländer.

Avser regeringen ta initiativ för att överskottet på mat inom försvaret skall sändas till behövande i Baltikum?

1991/92:844 av *Ingela Thalén* (s) till kulturministern om kvinnornas situation på arbetsmarknaden:

De borgerliga regeringspartierna har med stöd av Ny demokrati i arbetsmarknadsutskottet röstat ned samtliga förslag från socialdemokraterna som syftat till att stärka kvinnornas situation. Fler och fler kvinnor varslas nu om uppsägning. Antalet deltidsarbetslösa kvinnor stiger snabbt. Hotet om att stämplas ut från a-kassan närmar sig många kvinnor.

Mot den här bakgrunden skulle jag vilja ställa följande fråga till kulturminister Birgit Friggebo:

Avser kulturministern att nu vidta några åtgärder för att på kort eller lång sikt förbättra kvinnornas situation på arbetsmarknaden?

1991/92:845 av *Georg Andersson* (s) till finansministern om den kommunala ekonomin:

Genom regeringens förslag om den kommunala ekonomin förändras kommunernas villkor i vissa fall på ett dramatiskt sätt. En av de kommuner som bedöms förlora mest är Dorotea. Enligt uppgift i KommunAktuellt förlorar Dorotea kommun statsbidrag motsvarande en skattehöjning med 4:31. Men

Dorotea ligger redan i toppen på skatteligan med en kommunalskatt på 32:85.

Dorotea är en fattig glesbygdskommun. Avstånden är enormt stora. Befolkningsunderlaget är bara 3 737. Inte mindre än 8,1 % är arbetslösa.

En så dramatisk försämring av den kommunala ekonomin som nu föreslås kommer att få förödande konsekvenser för befolkningen i Dorotea.

Är finansministern beredd att vidta särskilda åtgärder för att göra det möjligt för de genom regeringens förslag svårast drabbade kommunerna att klara en rimlig kommunal verksamhet?

1991/92:846 av *Birger Hagård* (m) till kulturministern om sändningsområdet för privatradion:

I departementspromemorian om "Regler och villkor för privatradio" framhålls inledningsvis att frekvensbandet 104–108 skall tas i anspråk för analoga FM-sändningar av privatradio.

En oklarhet är hur sändningsområdet skall fastställas. Det är rimligt att öppna möjlighet för olika stationer att byta sändningsområde eller delar därav med varandra. Därigenom skapas förutsättningar för en lugn och gradvis anpassning till vad som är naturliga sändningsområden.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att skapa förutsättningar för en successiv anpassning av sändningsområdena?

1991/92:847 av *Birger Hagård* (m) till kulturministern om tillstånden för radiosändning:

I det förslag till fri radio som presenterats av kulturdepartementet föreslås en tidsbegränsning av sändningstillstånden.

En företagare måste alltid arbeta under viss osäkerhet. En viktig förutsättning för att minska denna osäkerhet är att regelsystemet ligger fast.

Tillstånden bör gälla "tillsvidare", och inte omprövas på andra grunder än att det missbrukats.

Är statsrådet beredd att ompröva frågan om tillståndstidens längd?

1991/92:848 av *Birger Hagård* (m) till kulturministern om reglerna för privatradion:

I departementspromemorian "Regler och villkor för privatradio" föreslås ett nytt regelsystem.

Delade frekvenser kan innebära att den station som fått sändningstillståndet hyr ut eller på annat sätt avtalar bort sändningstid, ett antal timmar per vecka till någon annan som önskar sända.

Ur yttrandefrihetssynpunkt är detta sympatiskt eftersom det innebär att "smala" program kan hyra in sig under en viss tid.

Är statsrådet beredd att överväga möjligheten att på detta sätt använda s.k. "delade frekvenser"?

1991/92:849 av *Margit Gennser* (m) till statsrådet Alf Svensson om biståndet till Sydafrika:

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

Enligt uppgift skall biståndet till Sydafrika bli Sveriges största biståndsanslag.

På vilket sätt kan detta bistånd utformas så att det garanterar en demokratisk utveckling i Sydafrika?

1991/92:850 av *Inger Koch* (m) till statsrådet Alf Svensson om biståndet till Tanzania?

Sverige skall den 1 juli i år förnya biståndssamarbetsavtalet med Tanzania.

Kommer Sverige vid utformandet av det nya avtalet särskilt betona vikten av en fortsatt demokratisk utveckling?

1991/92:851 av *Chris Heister* (m) till kulturministern om presstödet:

Norrländska Socialdemokraten, med Luleå som utgivningsort, förlorade i samband med den socialdemokratiska A-pressens konkurs ca 35 milj.kr.

I en ansökan till presstödsnämnden söker nu tidningen, för att ersätta de förluster som A-pressens koncernledning förorsakade, driftstöd med maximalt belopp, 11,6 milj.kr.

Presstödsnämnden torde inte på egen hand inom ramen för nuvarande regelsystem och anslag kunna bifalla ansökan. Ambitionerna att låta skattebetalarna ta över hela eller delar av ägaransvaret vid A-pressens konkurs kan mycket väl leda till att flera tidningar ansöker om driftstöd eller tillfälliga anslag från presstödsnämnden.

Mot denna bakgrund vill jag fråga kulturministern om regeringen har några planer på att förändra presstödet.

1991/92:852 av *Kent Olsson* (m) till statsrådet Beatrice Ask om nordisk gymnasial utbildning:

I mars 1992 undertecknade de nordiska undervisningsministrarna en överenskommelse om möjligheterna för en gymnasieelev i ett nordiskt land att få gymnasial utbildning i ett annat nordiskt land. Denna överenskommelse är bra för gymnasieeleverna i Norden och främjar det nordiska samarbetet. Det kan dock ställa till vissa ekonomiska problem i gränstakternas gymnasieskolor om dyra utbildningar i t.ex. Strömstad sökes av många norska ungdomar.

Hur skall de kommuner som har ett överskott av studerande från annat nordiskt land kompenseras för sina merkostnader?

1991/92:853 av *Lars Biörck* (m) till statsrådet Bo Lundgren om arbetsgivares pensionsåtaganden:

För vissa företag och kommuner utgår sedan 1991 löneskatt på de avsättningar som görs för pensioner. Det innebär att äldre avsättningar utan skatteavdrag har kunnat tillgodoföras pensionsfonder.

För kommuner och för företag som ej fonderat medel för framtida pensionsåtaganden beskattas däremot pensionerna vid utbetalningstillfället. Därigenom uppstår en retroaktiv beskattning, eftersom pensionsutbetalningar nu till stor del är åtaganden som är att hänföra till inkomster före år 1991.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att överväga för att likställa arbetsgivares möjlighet att klara sina pensionsåtaganden?

1991/92:854 av *Ingvar Eriksson* (m) till statsrådet Reidunn Laurén om fastighetsbildningslagen och äganderätten:

Ett 90-tal ägare till mossmarker riskerar genom tvångsförvaltning att förlora sin mark. Mossmarkerna tillskiftades fastigheterna i form av marklotter i samband med laga skifte i början av 1800-talet. Trots att markägarna vid förrättning vägrat sälja marken för i förväg bestämt pris om 20–35 öre per kvadratmeter genomföres tvångsförsäljningen. Att en markägare på detta sätt kan tillskansa sig många andra ägares mark, ofta beväxt med betydligt mera värdefull skog, är orimligt. Det synes också strida mot regeringens intentioner och utfästelser vad gäller äganderätt och rättstrygghet.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta i syfte att skapa bättre överensstämmelse mellan fastighetsbildningslagen och synen på äganderätt och rättstrygghet?

1991/92:855 av *Siw Persson* (fp) till jordbruksministern om reglerna om transport av hundar till och från Sverige:

När EES-avtalet träder i kraft suddas gränserna ut och människor och varor kan transporteras fritt mellan länder.

För att skydda Sverige mot rabieessmitta finns stränga regler om karantänbestämmelser för hundar, vilket kraftigt försvårar transport av hundar till och från landet. Inom EG krävs – med undantag för Storbritannien – endast vaccinationspass för hundar vid gränspassering.

Med anledning av det ovan anförda vill jag ställa följande fråga:

Avser regeringen att anpassa reglerna för transport av hundar till och från Sverige till europeiska bestämmelser?

1991/92:856 av *Erling Bager* (fp) till utrikesministern om diplomatiska förbindelser med Tchad:

Sverige har inte någon representation i Tchad sedan mitten av 1980-talet då ett svenskt konsulat upphörde att finnas. Sverige ger genom SIDA bistånd till olika projekt i Tchad. Sedan början av 1970-talet arbetar svenska missionärer i Tchad. Det är ej tillfredsställande att vi saknar denna representation.

Med anledning av det ovan anförda vill jag ställa följande fråga:

Avser regeringen upprätta fullständiga diplomatiska förbindelser med Tchad?

1991/92:857 av *Rune Rydén* (m) till utbildningsministern om skollagen och den interkommunala ersättningen:

Prot. 1991/92:118
22 maj 1992

Genom att kommunerna nu inte längre är skyldiga att betala den s.k. interkommunala ersättningen för personer som fyllt 20 år eller som tidigare gått en gymnasieutbildning, stoppas nu många ungdomar som sökt grund- eller påbyggnadsutbildning.

Kommunernas avslag innebär ett svårt avbräck i framtidsplanerna för ungdomar som i många fall under flera år haft siktet inställt på en bestämd utbildning, men som först skaffat sig exempelvis en ekonomisk gymnasiekurs för att sedan skaffa sig hantverksutbildning eller liknande.

Avser utbildningsministern ändra skollagen så att kommunernas skyldighet utökas till att omfatta även den här sökandekategorin?

1991/92:858 av *Oskar Lindkvist* (s) till kommunikationsministern om Bromma flygplats:

Bromma flygplats rustas upp för närvarande, tydligen med avsikten att i betydande omfattning öka flygverksamheten. Planer finns att öka trafiken såväl på inrikes som på utrikes linjer. Om dessa planer sätts i verket får vi åter de bullerstörningar som var den främsta orsaken till att trafiken på Bromma i stor utsträckning flyttades till Arlanda.

Avtalet mellan staten och Stockholms kommun om flygtrafiken på Bromma löper ut den 31 december 1996.

Med anledning av det nu anförda vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Vilka planer har regeringen avseende flygtrafiken på Bromma?

10 § Kammaren åtskildes kl. 11.07.

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Fredagen den 22 maj

1 § Svar på interpellation 1991/92:187 om barns och ungdomars villkor	1
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Ewa Hedkvist Petersen (s)	
Maj-Inger Klingvall (s)	
2 § Svar på interpellation 1991/92:188 om vården av äldre i hemmet	13
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
My Persson (m)	
Rosa Östh (c)	
3 § Svar på interpellation 1991/92:166 om arbetslösa och barnomsorgen	20
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Rosa Östh (c)	
4 § Svar på interpellation 1991/92:178 om frivilligt samhällsarbete	22
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Gullan Lindblad (m)	
5 § Svar på interpellation 1991/92:179 om handikapphjälpmedel	26
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Margit Gennser (m)	
6 § Svar på interpellation 1991/92:173 om sammansättningen av kommittén för nedläggning av byggnadsstyrelsen	32
Finansminister Anne Wibble (fp)	
Birgitta Wistrand (m)	
Barbro Westerholm (fp)	
7 § Hänvisning av ärende till utskott	36
8 § Bordläggning	36
9 § Anmälan om frågor	
1991/92:797 av Gudrun Norberg (fp) om Nitro Nobels dynamittillverkning för försvarsändamål	37
1991/92:798 av Sten Andersson i Malmö (m) om praxis i utvisningsärenden	37
1991/92:799 av Alf Wennerfors (m) om beredningen för humanitärt bistånd beträffande ärenden som kräver sekretessbehandling	37
1991/92:800 av Eva Zetterberg (v) om Skogskyrkogården	38
1991/92:801 av Christina Linderholm (c) om miljöansvaret vid bedömningen av kommunikationsfrågor	38
1991/92:802 av Christina Linderholm (c) om en barnombudsman	38
1991/92:803 av Åke Gustavsson (s) om filmstödet	39
1991/92:804 av Lena Klevenås (s) om ansökningarna om asyl	39

1991/92:805 av Birger Hagård (m) om allmänhetens möjligheter att se TV 4	39
1991/92:806 av Sten Söderberg (-) om vidgade arvsregler . . .	40
1991/92:807 av Birgit Henriksson (m) om respekten för lag och rätt	40
1991/92:808 av Kenneth Lantz (kds) om tullen och Bromma flygplats.	40
1991/92:809 av Sten Andersson i Malmö (m) om informationen om HIV och aids.	41
1991/92:810 av Laila Strid-Jansson (nyd) om bomullsodlingen och miljön.	41
1991/92:811 av Martin Nilsson (s) om finansieringen av ett vårdnadsbidrag	41
1991/92:812 av Åke Gustavsson (s) om Moderna museet. . . .	42
1991/92:813 av Ulf Melin (m) om gymnasieskolans tekniska och naturvetenskapliga linjer.	42
1991/92:814 av Martin Nilsson (s) om statsbidragen till skolorna	42
1991/92:815 av Martin Nilsson (s) om rangordning av högskolor	43
1991/92:816 av Inger Lundberg (s) om statsbidragen till kommunerna	43
1991/92:817 av Birger Andersson (c) om privatradiosändningar	44
1991/92:818 av Birger Andersson (c) om reklaminslagen i radio	44
1991/92:819 av Sten Söderberg (-) om kulturens betydelse för politiken	44
1991/92:820 av Sten Söderberg (-) om elevers straffansvar vid övningskörning i gymnasieskolans regi	45
1991/92:821 av Sten Söderberg (-) om AMU:s körkortsutbildning.	45
1991/92:822 av Sten Söderberg (-) om tillsynen över gymnasieskolans körkortsutbildning.	45
1991/92:823 av Martin Nilsson (s) om åtgärder för att hindra spridningen av missilteknik	45
1991/92:824 av Sten Söderberg (-) om återanvändning i Baltikum av byggnader som rivits i Sverige	46
1991/92:825 av Sten Söderberg (-) om översyn av datalagen .	46
1991/92:826 av Kent Carlsson (s) om erkännande av Makedonien.	47
1991/92:827 av Kent Carlsson (s) om erkännande av Bosnien-Hercegovina	47
1991/92:828 av Kent Carlsson (s) om Kosovo.	47
1991/92:829 av Kent Carlsson (s) om Bosnien-Hercegovina. .	48
1991/92:830 av Karl-Erik Svartberg (s) om den akademiska undervisningen i turkiska språk.	48
1991/92:831 av Sten Östlund (s) om kompetensutvecklingen av industrianställda	48
1991/92:832 av Lahja Exner (s) om åtgärder mot arbetslösheten.	49

1991/92:833 av Gudrun Schyman (v) om sjöfarten och Stockholms skärgård	49
1991/92:834 av Bertil Måbrink (v) om diskriminering av bostadssökande	49
1991/92:835 av Annika Åhnberg (v) om Sverige och EG:s subventionerade tobaksodling	50
1991/92:836 av Annika Åhnberg (v) om miljöavgifter på sprayfärger	50
1991/92:837 av Annika Åhnberg (v) om miljöproblemen på grund av fritidsbåtar	50
1991/92:838 av Annika Åhnberg (v) om Sverige och FN:s barnkonvention	51
1991/92:839 av Karl-Erik Svartberg (s) om befrielse från jugoslaviskt medborgarskap	51
1991/92:840 av Göran Magnusson (s) om polisorganisationen	51
1991/92:841 av Bo Nilsson (s) om tidigareläggning av banverkets och vägverkets investeringar	52
1991/92:842 av Inge Carlsson (s) om arbetslösheten i Östergötlands län	52
1991/92:843 av Erling Bager (fp) om överskottet på livsmedel i beredskapslagren	53
1991/92:844 av Ingela Thalén (s) om kvinnornas situation på arbetsmarknaden	53
1991/92:845 av Georg Andersson (s) om den kommunala ekonomin	53
1991/92:846 av Birger Hagård (m) om sändningsområdet för privatradion	54
1991/92:847 av Birger Hagård (m) om tillstånden för radiosändning	54
1991/92:848 av Birger Hagård (m) om reglerna för privatradion	54
1991/92:849 av Margit Gennser (m) om biståndet till Sydafrika	55
1991/92:850 av Inger Koch (m) om biståndet till Tanzania	55
1991/92:851 av Chris Heister (m) om presstödet	55
1991/92:852 av Kent Olsson (m) om nordisk gymnasial utbildning	55
1991/92:853 av Lars Biörck (m) om arbetsgivares pensionsåtaganden	55
1991/92:854 av Ingvar Eriksson (m) om fastighetsbildningslagen och äganderätten	56
1991/92:855 av Siw Persson (fp) om reglerna om transport av hundar till och från Sverige	56
1991/92:856 av Erling Bager (fp) om diplomatiska förbindelser med Tchad	56
1991/92:857 av Rune Rydén (m) om skollagen och den interkommunala ersättningen	57
1991/92:858 av Oskar Lindkvist (s) om Bromma flygplats	57